

erdélyi riport

H E T I   H Í R M A G A Z I N
XIII. ÉVF. 48. (552.) SZÁM – 2014. DECEMBER 12.

Rózsák
forradalma

TÁRSADALOM

Mit kínálnak
a könyv terei?

JELENSÉG

Cigányok adventje
Velencén

RIPORT

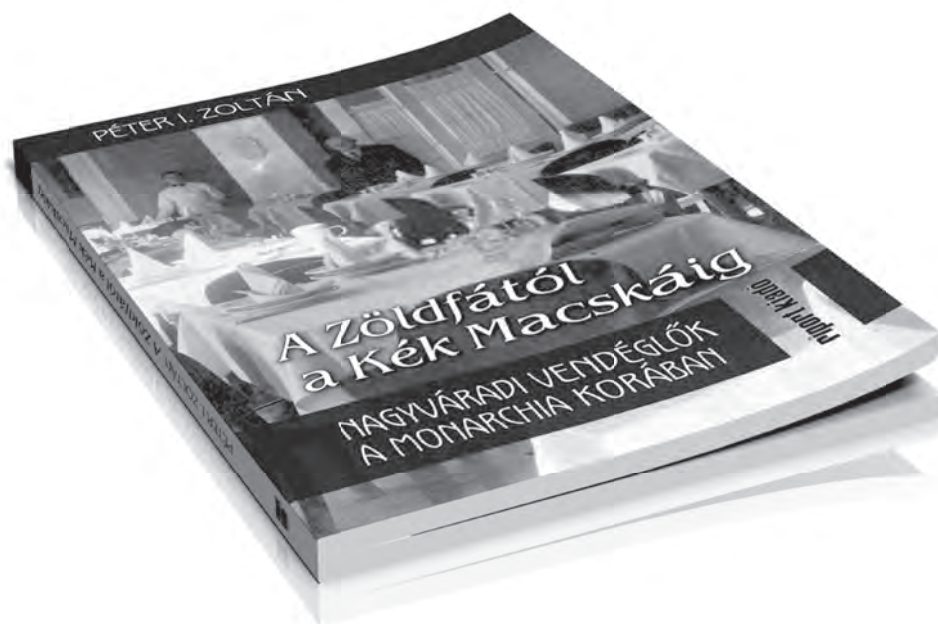
Interferenciák fesztivál Kolozsváron

A test története

Tudja-e, mit csinált 1900 januárjában a 37. nagyváradai gyalogezred zenekara? A Zöldfa étterem disznótoros estjein játszott. S mi volt a divatos ital a búcsúzó 19. század végén a váradiaik közt? A frissen csapolt fekete Bock sör.

Péter I. Zoltán legújabb kötete ***A Zöldfától a Kék macskáig***

címmel a Monarchia korának nagyváradai vendéglőit kínálja az olvasónak.

**Keresse Nagyváradon, Kolozsváron, Marosvásárhelyen, Csíkszeredában
a jobb könyvesboltokban,
valamint megrendelheti a kiadótól is a 0259-419924 telefonszámon.**

tartalom

Minden kedves olvasónknak meghitt ünnepeket, eredményes, boldog új esztendőt kíván a Riport kiadó és az Erdélyi Riport hetilap szerkesztősége.

Következő lapszámunk 2015. január 16-án jelenik meg.

4–5 A hét hírei

Szűcs László: Nem az eszközön múlik

AKTUÁLIS

6–9 Cseke Péter Tamás: Új év, új elnök, új kihívások – elemzők jóslatai 2015-ről
„Közelebb kell kerülnünk a választóinkhoz” – Borbély László, az RMDSZ politikai alelnöke

JELENSÉG

10–11 Kustán Magyar Attila: Mit kínálnak a könyv terei? – Monok István bibliográfus kolozsvári előadásáról

RIPORT

11–13 Borsi Balázs, Tasnádi-Sáhy Péter:
Se víz, se válasz, se felelős

TÁRSADALOM

14–16 Parászka Boróka: Rózsák forradalma: hogy ne vetéljen el a társadalom – A szülészeti-nőgyógyászati jogokért indult mozgalom Erdélyben

JELENSÉG

17 Szűcs László: Lírai csoportterápia – könyvbemutató a Playback Társulattal

RIPORT

18–21 Szilágyi Aladár: Cigányok adventje Velencén

THALIA

22–23 Tasnádi-Sáhy Péter: Sokféle testek meséi – óvatos beszámoló az Interferenciák Fesztiválról

24–25 Simon Judit: Egy klasszikus a kegyetlen konyhában – Szabó K. István rendezése Debrecenben

TÉKA

26 Parászka Boróka: Nem hagyja magát – Elek Tibor: Markó Béla költői világa című kötetről

CÍMLAPFOTÓ: KOLOZSVÁRI ÁLLAMI MAGYAR SZÍNHÁZ

ERDÉLYI RIPIORT –
KÖZÉLETI ÉS KULTURÁLIS HETILAP
XIII. ÉVF. 48. (552.) SZÁM

FŐSZERKESZTŐ: SZÜCS LÁSZLÓ

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: MARKÓ BÉLA
(ELNÖK), TIBORI SZABÓ ZOLTÁN,
GÁLFALVI ZSOLT, VISKY ANDRÁS,
JAKOBOVITS MIKLÓS (1936-2012)

ALAPÍTÓ FŐSZERKESZTŐ: STANIK ISTVÁN

KINDE ANNAMÁRIA (1956-2014)

MUNKATÁRSAK: CSEKE PÉTER TAMÁS,
KUSTÁN MAGYARI ATTILA,
PARÁSZKA BORÓKA, SIMON JUDIT,
SZILÁGYI ALADÁR, TASNÁDI-SÁHY PÉTER,
BORSI BALÁZS

MŰSZAKI SZERKESZTŐK:

BÁLINT ALÍZ, BENKŐ J. ZOLTÁN
SZERKESZTŐSÉGI TITKÁR: FODOR JUDIT
ÁLLANDÓ SZERZŐK: GÁL MÁRIA,
KÖRÖSSI P. JÓZSEF, SIKE LAJOS, SZÉKEDI
FERENC, SZÉKELY ERVIN, ZSEHRÁNSZKY
ISTVÁN, VARGA MELINDA, TAMÁS PÁL
DESIGN: MIHÁLY LÁSZLÓ

A KÓS KÁROLY AKADÉMIA ALAPÍTVÁNY
MEGBÍZÁSÁBÓL KIADJA

A RIPIORT KIADÓ KFT., NAGYVÁRAD.

FELELŐS KIADÓ: SIMON JUDIT
ÜGYVEZETŐ IGAZGATÓ: BÉRES ATTILA
ADMINISZTRÁCIÓ: POZMAN ERIKA,
DUNSOARA BRIGITTA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

410161 NAGYVÁRAD (ORADEA),
MAGNOLIEI U. 29.

TELEFON/FAX: +40/259/419-924

E-MAIL: RIPIORTKIADO@GMAIL.COM

ELŐFIZETÉSI DÍJSZABÁSAINK: 3 HÓNAPRA
30 LEJ, 6 HÓNAPRA 50 LEJ, EGY ÉVRE 90 LEJ.

MAGYARORSZÁGI ELŐFIZETÉSI DÍJAK:
3 HÓNAPRA 5.000 FORINT, 6 HÓNAPRA
8.500 FORINT, EGY ÉVRE 15.000 FORINT.

BANKSZÁMLASZÁM:

RON: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO57 BTRL 0050 1202 5360 21XX;

HUF: BANCA TRANSILVANIA ORADEA

RO30 BTRL 0051 2202 5360 21XX –

SWIFT: BTRLRO22.

KÉSZÜLT A NAGYVÁRADAI

EUROPRINT NYOMDÁBAN.

FELELŐS VEZETŐ: DERZSI ÁKOS

ISSN 1583-3402

röviden

■ **Ünnepélyes együttes ülést tart a parlament két háza december 21-én, amelyen Klaus Iohannis megválasztott államfő leteszi a hivatali esküt. Aznap jár le a hivatalban lévő államfő mandátuma. A dátum körül voltak viták, mert december 21. vasárnapra esik, a parlament vezetősége kérte az alkotmánybíróságot, fejtsse ki álláspontját arról, hogy a hétvégére való tekintettel az eskütételt nem lehet-e előbbre hozni.**

■ **A Facebook-profil nem privát szférának minősül, akkor sem, ha csak egy szűkebb kör férhet hozzá - döntött a Legfelsőbb Ítélő- és Semmítőszék. A döntést egy volt Maros megyei hivataligazgató ügyében hozták, aki fellebbezett egy, az Országos Diszkriminációellenes Tanács által kiszabott bírság ellen. Mircea Munteanu Nicolae, amikor a Boc-kormány ellen tüntetések törtek ki, Facebook-oldalán azt írta: „Arbeit macht frei - ezt értsek meg a tüntetők”.**

■ **Hivatalosan is szakmának minősül a gyermekdajkaság. Az előírások értelmében akkor lehet valaki bébisitter, ha sem őt, sem közeli rokonát nem ítélték el bűncselekményért, és pszichológiai állapota is megfelel a munkavégzési követelményeknek.**

■ **Támogatja Románia és Bulgária schengeni csatlakozását az Európai Tanács elnöke. Donald Tusk szerint a két ország felkészült erre a lépésre. „Eddig is Románia és Bulgária schengeni csatlakozásának következtetését támogatója voltam. Tudom, hogy az EU egyes döntéshozói szkeptikusak ebben a kérdésben, de biztos vagyok abban, hogy találunk rá megoldás.”**

Folytatódhat a zászlóháború

Bűncselekménynek minősítené és tízezer lejig terjedő bírsággal büntetné a más államok zászlóinak „szabálytalan” kitűzését egy liberális törvénytervezet, amelyet hallgatólagosan (vita nélkül) elfogadottnak nyilvánítottak a szenátusban. A tervezetet a Nemzeti Liberális Párt (PNL) törvényhozói terjesztették a parlament elé azt követően, hogy 2013 elején a magyarság nyílt szembeszegülését váltotta ki a Ponta-kormánynak a székely jelképek ellen indított „hadjárat”.

A PNL javaslata szerint a román nemzeti jelképek használatának korlátozását 20 ezer lejig terjedő bírsággal büntetnék. A bűncselekményt vagy kihágást a prefektusok, illetve a rendőrség és csendőrség állapíthatják meg. A hatályos jogszabályok szerint más államok lobogóit csak nemzetközi eseményeken, hivatalos ünnepeken szabad kitűzni Romániában. A kisebbségek jelképeinek használatáról egy kormányhatározat rendelkezik. „Az országos szervezetekbe, szövetségekbe vagy egyesületekbe tömörült etnikai kisebbségek sajátos akciókon használhatják saját megkülönböztető jeleiket” - fogalmaz a hivatalos közlöny magyar nyelvű kiadása.

Markó Attila: megvont mentelmi jog

Hozzájárult a képviselőház az RMDSZ-es Markó Attila előzetes letartóztatásához.

A mentelmi jog megvonása mellett 171-en, ellene 111-en szavaztak. A PDL-s Cătălin Teodorescu esetében 146-an szavaztak igennel a minimálisan szükséges 147 helyett. A két politikus az Alina Bica volt DIICOT-főnök nevéhez fűződő korrupciós ügy gyanúsította. Az ügyészség a szavazás után a bírósághoz fordulhat a letartóztatási parancsért. A bírák dönthetnek úgy is, hogy Markó Attila szabadlábon védekezhessen.

A DNA november 21-én közölte, bűnvádi eljárást indít a politikus ellen hivatali visszaélés gyanújaival. Markó tagja volt annak a restitúciós bizottságnak, amely 2011-ben az ügyészség szerint jóváhagyott egy olyan kárpótlást, amelynek összegét úgy állapították meg, hogy egy telek értékét a reális árához képest háromszorosára becsülték.

Markó Attila RMDSZ-es kollégáinak írt levélben magyarázta el az előzetes letartóztatásáról szóló képviselőházi szavazás előtt az ügynek a részleteit, amelynek a gyanúsította. Az RMDSZ szolidaritásáról biztosítja a képviselőt. „Markó Attila ellen úgy indul bűnvádi eljárás, hogy azon a bizottsági ülésen, amelyre az ügyészség hivatkozik, bizonyíthatóan nem volt jelen, 2011. március 15-én Brassó megyében vett részt az ünnepi megemlékezéseken” - fogalmazott Kelemen Hunor szövetségi elnök.

Bár beidéztek, Markó Attila nem jelent meg a korrupcióellenes ügyészség (DNA) székházában, ahol őrizetbe vették volna, Budapesten vett részt a KMKF ülésén. A kérdésre, hogy mi történik, ha a politikus úgy dönt, Magyarországon marad, ügyvédje kijelentette: annak ellenére, hogy a két ország között kiadatási egyezmény van, korántsem biztos, hogy Budapest kiadja a képviselőt a román hatóságoknak.

Markó Attila képviselő ellen nincs érvényben előállítási vagy letartóztatási parancs - közölte később a DNA szóvivője.

Betölthető állások a közszférában

Az RMDSZ képviselői és szenátorai jogszabályban rögzítik azt, hogy a megüresedett közalkalmazotti munkahelyek mindegyikét meghirdethessék és elfoglalhassák. A szenátus első házként egyhangúlag szavazta meg az RMDSZ kezdeményezését, a jogszabály átkerül a képviselőházba.

Egy 2009-ben kiadott kormányrendelet értelmében a megüresedő közalkalmazotti helyeknek a 15 százalékát lehetett kiírni versenyvizsgára, vagyis minden hetedik megüresedő munkahelyre lehetett egy személyt alkalmazni. Ezen módosított a 2013-as kormányrendelet, amely értelmében minden megüresedő helyre versenyvizsgát lehet kiírni, így a hét az egyhez arány egy az egyhez arányra módosul.

Az RMDSZ által benyújtott törvényjavaslat az egy az egyhez elv alkalmazását kéri, központi jóváhagyás nélkül, azzal a feltétellel, hogy az illető állás betöltéséhez szükséges anyagi rész legyen jóváhagyva az éves költségvetésben, valamint ne lépjen túl a 2010-es sürgősségi kormányrendeletben megszabott maximum személyzet számot.

Koalíció körvonalazódik Chişinăuban

A parlamentbe jutott három Nyugat-barát moldovai párt, a Moldovai Liberális Demokrata Párt (PLDM), a Demokrata Párt (PDM) és a Liberális Párt (PL) megállapodott, hogy közösen alakítanak kormányt, Európa-párti többségi koalíciót hozva létre a törvényhozásban.

A három alakulat közös szakértői csoportokat hozott létre a következő négy évre szóló kormányprogram kidolgozása érdekében. A program alapja az ország európai integrációjának folytatása. A közzétett végeredmény szerint a voksolás győztese az orosz-barát Moldovai Szocialista Párt (PSRM), amely a szavazatok 20,51 százalékát szerezte meg. A második a PDL 20,16 százalékkal. A harmadik a kommunista párt (PCRM) 17,48 százalékkal. A PDM 15,80, a PL pedig 9,67 százalékot kapott. A 101 fős törvényhozásban az Európa-párti erők 55, a Moszkva-barát pártok 46 mandátummal rendelkeznek.

Hazarendelt jereváni nagykövet

Antiszemita és homofób kijelentésekért bocsánatkérésre kötelezte és hazarendelte Románia jereváni nagykövetét a bukaresti külügyminisztérium. A román diplomáciát az Antisemitizmust Figyelő Központ (MCA) figyelmeztette arra, hogy Sorin Vasile, Románia jereváni nagykövete egy nyilvános szereplése alkalmával a zsidóságot és a szexuális kisebbségeket sértő vicceket engedett meg magának, amelyek megütközést keltettek a hallgatóságban.

Sorin Vasile nagykövet egy egyetemen tartott előadást az örmény-román kapcsolatokról, majd egy diák azt kérdezte tőle, fontosabbak-e Romániának a

Törökországgal ápolat gazdasági és politikai kapcsolatok, mint az örmény népirtás elismerésének erkölcsi követelménye.

Válaszában a nagykövet úgy próbált kitérni a kényes kérdés elől, hogy az erkölcsi relativizmusról kezdett eszmefuttatásba, azt igyekezett bizonygatni, hogy ami egy homoszexuális párnak erkölcsös, az másoknak nem az, majd kínos fejtegetése során egy zsidó könyvelőkről szóló viccet is előadott.

Feljelentés a Noua Dreaptă ellen

A háromszéki rendőrség vizsgálja a Noua Dreaptă – Új Jobboldal tagjainak sepsiszentgyörgyi felvonulásán elhangzott magyarellenes uszító cselekedeteit. A szélsőséges nacionalista szervezet ellen Erdély András újságíró tett panaszt a Kovászna megyei prefektúrán. A háromszéki újságíró azt követően írt panaszlevelet a prefektusnak, hogy Marius Popica kifejtette: ő maga nem hallotta, hogy a Noua Dreaptă tagjai kiabáltak volna, csak azt látta, hogy amikor az ünnepség helyszínére értek civilizáltan viselkedtek. Erdély András panaszlevele mellé csatolta azt a felvételt is, amelyen látható és hallható, hogy a Noua Dreaptă felvonuló tagjai többek között azt kiáltják, hogy „kifele a magyarokkal az országból”. Marius Popica prefektusnak azt közölte a panasztevővel, hogy a feljelentés anyagát továbbították a Kovászna megyei rendőrségre.

vezércikk

SZÜCS LÁSZLÓ

Nem az eszközön múlik

Lapunknak adott interjújában arról beszél az RMDSZ politikai alelnöke, hogy a Szövetségnek az eddig folytatott gyakorlat átgondolására van szüksége, már ami a kommunikációt illeti. Ezt olvasva arra gondolok, hogy ha annyi százasom lenne, ahányszor ilyen vagy ehhez hasonló szándékról az elmúlt huszonöt esztendőben a tulipános szervezet valamelyik tisztségviselője megnyilatkozott, akkor sokkal derűlátóbban tekintnék a közelgő új esztendő elébe. Igen, a kommunikáció egy meghitt, régi mumusunk.

A sok éves tapasztalat azt mondatja, hogy a témában megszólaló politikusok, valamint médiaügyekben illetékes tanácsadók a hatékonyabb kommunikációra kizárólag úgy tekintenek, mint megoldandó technikai problémára. Ide értve a különböző hatalomgyakorlási technikákat is. Mondják, mondták, hogy mennyivel hatékonyabb az írott sajtónál a sugárzott, aztán a tévés-rádiósnál a netes tartalom, a legújabb csodafegyver pedig ugye a közösségi média. Részben igazuk is van, nem mellékes, ki milyen eszközt választ a kommunikációra, még azzal együtt is, hogy a legtöbben erre mint valami szükséges rosszra gondolnak. Csakhogy a használt média-eszköznél fontosabb lehet a használt szemlélet. Például a kommunikáció nem azonos a reklámmal, nem azonos a kampánytevékenységgel. S attól sem jön el önmagától a nyilvánosság Kánaánja, ha a legfelső vezetéstől a legkisebb község helyi tanácsosáig minden érintettnek lesz profilja a Facebookon.

Természetessé kellene váljon a nyitottság, kevesebb közleményt szeretnék olvasni, s több őszinte választ kapni az érdemi kérdésekre. Ha kulturális miniszterünk e tisztség viselőjeként felkeresi a felújítás alatt lévő váradi várat, erről miért csak utólagos kommunikét böngészhetek? Az sem lenne nagy baj, ha ritkábban fordulna elő az anonim kiszivárogtatás, amiért amúgy is az újságíróra szokás megharagudni, s nem a kiszivárogtatóra. Sőt, attól sem kellene a rommagyar világnak összedőlnie, ha nyilvánosságot kapnak a véleménykülönbségek. Az érvek mellett az ellenérvek. És ami gyakori szervezeti probléma: legyen minden témakörnek gazdája, aki a kellemetlen kérdésekre is hajlandó válaszokat adni.

Kíváncsian várom, hogy jövőre, az ellenzéki szerepbe több-kevesebb időre visszaszokva mindez legalább részben megvalósul-e. Annak tudatában is, hogy a hatalmi helyzet a legjobbaknál is gyorsan erodálja a nyilvánossággal, a médiával szemben ellenzékben összegyűlt empátiát.

Új év, új elnök, új kihívások

Lesz-e kormányváltás jövőre Romániában? Mire számíthatunk Klaus Iohannis új államfőtől, és mi történik majd a mandátuma után Traian Basescuval? CSEKE PÉTER TAMÁS elemzőket kérdezett a 2015-ös politikai évről.

A Klaus Iohannis elnökválasztási győzelme utáni általános váltáshangulat ellenére nem várható év végéig jelentős elmozdulás a romániai belpolitikai életben. Victor Ponta miniszterelnök december 10-re ígérte

a 2015-ös költségvetés tervezetének parlament elé terjesztését, a büdzsé elfogadása után pedig kormányátalakítást helyezett kilátásba. A megváltozott szerkezetű, új Ponta-kabinetet a parlamentnek is meg kell majd szavaznia. A miniszterelnöknek azonban nem kell aggódnia, egyelőre kényelmes többsége van a törvényhozói testületben, sőt az időközben ellenzékbe vonuló RMDSZ szavazatára is számíthat (lásd interjúnkat Borbély László politikai alelnökkel.) Az ellenzék ráadásul csak jövőre, a

parlament tavaszi ülészakára ígéri a kormány megbuktatását. Elemzőket kérdeztünk arról, hogy mi várható a 2015-ös politikai évben.

Székely: az ellenzéknek megérné kivárni Székely István szerint két tényezően múlik, hogy lesz-e jövőre kormányváltás Romániában. Az egyik az, hogy az ellenzék vállalja-e a kormányzást, a másik, hogy Victor Ponta miniszterelnök tudja-e stabilizálni a Szociáldemokrata Párton belüli helyzetét. A politológus úgy véli:

„Közelebb kell kerülnünk

Az RMDSZ számára ellenzékben nem a kormányzat megdöntése, hanem a választókhoz való közeledés stratégiájának kidolgozása jelenti a prioritást 2015-ben, mert a legfontosabb az, hogy 2016-ban is bekerüljön a parlamentbe – nyilatkozta a CSEKE PÉTER TAMÁSNAK adott interjújában BORBÉLY LÁSZLÓ politikai alelnök.

Miért döntött úgy a Szövetségi Állandó Tanács, hogy az RMDSZ lépjen ki a kormányból?

Nem véletlenül tartott öt órát a SZÁT ülése. Eltérő vélemények hangzottak el, a mérleg serpenyőire tettük a döntés pozitívumait és negatívumait. Sokat beszéltünk arról, hogy nekünk számít a választóink véleménye, figyelembe kell venni az akaratukat. Felméréseink szerint az erdélyi magyar közösség 75-80 százaléka jónak látta, hogy az RMDSZ kormányon legyen. Most is készült egy gyors, telefonos felmérés Klaus Iohannis győzelme után. Ebben azt kérdeztük: jónak látják-e, hogy a szövetség a Ponta-kormányban maradjon? A váltáshangulat ellenére a magyarok 54 százaléka igennel válaszolt a kérdésre. Ennek ellenére úgy gondolom, jó döntést hoztunk, mert most az a legfontosabb, hogy miként fogunk szerepelni a 2016-os

önkormányzati és parlamenti választásokon. Ha nem jut be az RMDSZ a parlamentbe, akkor fél év elteltével csak egyike leszünk a 19 kisebbségi érdekvédelmi szervezetnek, senki se lesz kíváncsi a véleményünkre. Úgy látjuk, ez a kormány erodálódott. Iohannis győzelme után a legfontosabb kormányzati erő, a Szociáldemokrata Párt (PSD) nem tudja feltalálni magát, válsághelyzetben vannak. Másrészt ne feledjük: az RMDSZ-nek már korábban is voltak jelzései arról, hogy elégedetlen a kormánnyal. Kelemen Hunor szövetségi elnök lemondott a miniszteri tisztségről, mert a Ponta-kabinet az RMDSZ ellen beszállt a polgári kezdeményezésről szóló luxemburgi perbe. Azóta Románia nem változtatt az álláspontján, pedig voltak ígérek arra, hogy ezt a parlamenti bizottságok is megvitatják. Emellett figyelmeztettük a külügyminisztériumot, hogy tegye le jelentését az Európai Regionális Nyelvek Chartájának romániai gyakorlatba ültetéséről, és ez sem történt még meg, ráadásul a mi árnyékjelentésünk eltér a hivatalos dokumentum tervezetétől. Ne feledjük azt sem, hogy az államfőválasztáson érzelmi szavazás volt novemberben, és az általunk eddig támogatott kormányfő na-

gyon kikapott az ellenjelölttől. Ezért döntöttünk úgy, hogy kilépünk a kormányból és átgondoljuk a stratégiánkat 2016-ra. Ráadásul a politikai stabilitást sem veszélyeztettük, mert a Ponta-kabinetnek nélkülünk is megvan a kényelmes parlamenti többsége. Egyébként Kelemen Hunor szövetségi elnök is a kilépést szorgalmazta, s ez sem volt mellékes a döntésünk meghozatalakor.

A SZÁT-ülésen bizonyára a kilenc hónapos RMDSZ-es részvételű kormányzás mérlege is terítékre került. Milyen ez a mérleg?

Szerintem nem kell szégyenkezünk miatta, de úgy látom, nem tudtuk és továbbra sem tudjuk az eredményeinket megfelelően kommunikálni. Pedig az RMDSZ-nek volt koncepciója, tudta, hogy mit akar. Hirtelen csak az észak-erdélyi autópálya ügyének támogatását, a kismamákra, a nyugdíjasokra és a közigazgatási alkalmazottakra kiterjedő pénzügyi amnesztiát, a hátrányos helyzetű személyek felkarolását említeném meg. Ugyanakkor azért az önkormányzataink érezték azt, hogy mi kormányon vagyunk. Csupán Korodi Attila környezetvédelmi tárcája négyszer annyi pénzt juttatott infrastruktúrára az önkor-

Mi nem viselkedhetünk úgy, mint a hagyományos értelemben vett ellenzék

nyilatkozataik ellenére korántsem biztos, hogy a liberálisok át akarják venni a kormányzást. „Kénytelenek ezt nyilatkozni, mivel Klaus Iohannis győzelme utána ez a választói elvárás. A ráció azonban azt mondja, hogy biztosabban, és nagyobb arányban tudnak győzni a 2016-os parlamenti választásokon, ha addig ellenzékben maradnak, és hagyják a PSD-kormányt erodálódni” – magyarázta. Szerinte a liberálisok csak abban az esetben próbálják meg kioroszakolni a kormányváltást, ha nem tudják ellenzékéből elérni a választási törvény módosítását. Emlékeztetett arra, hogy a közhangulat nyomására összpárti egyeztetés kezdődött a

távsvavazás lehetővé tételéről a következő választásokra, ami ellenben a PSD-nek nem érdeke. „Ha ezt a liberálisok nem tudják ellenzékéből elérni, akkor ezért megéri kormányra menni, egyébként szerintem nem” – mondta Székely.

Mi történik Pontával? A politológus szerint Ponta párton belüli helyzete összefügg miniszterelnöki tisztségével. Ha ugyanis a kormányfő bukik, az alkotmány értelmében az államfő nevezi meg az új miniszterelnök-jelöltet. Ha a szocdemek kormányon akarnak maradni, létérdekük, hogy a jelenlegi miniszterelnök helyén maradjon, hiszen,

ha megpróbálnak cserélni, mindent elveszíthetnek. „Úgy látom, Ponta éppen a kormányfői tisztséggel szorolja pártját. Azt mondja: maradok miniszterelnök, még ha ez politikai jövőm felélését is jelentheti, de ehhez kérem a PSD elnöki pozíciójának megtartását, hogy magam mögött tudjam a pártot” – fogalmazott Székely, aki szerint színjáték volt, amikor a miniszterelnök felajánlotta lemondását (*lásd keretes írásunkat*).

A politológus szerint a kormányváltást a korrupcióellenes ügyészség is előidézheti. „Azt a forgatókönyvet sem zárom ki, hogy a külföldi választás akadályoztatása ügyében DNA akár Ponta ellen is eljárást in-

választóinkhoz”

mányzatoknak, mint a tavaly. A víz-ügynél – ahol államtitkárunk volt – a hétszerese a 2013-as összegnek az idén kiutalt kormányzati pénz. Tehát nem igaz, hogy nem tudtunk felmutatni eredményeket.

Mire számít az RMDSZ Iohannistól?

Fontos számunkra is, hogyan fog viselkedni államfőként az a politikus, aki szintén egy kisebbség sorából származik. Sajnos a genfi ENSZ-nagykövet máris azt nyilatkozta, hogy Romániában rózsás a helyzete a kisebbségeknek. Attól tartunk, ez lesz a retorika külföldön a következő években: „miért panaszkodunk, mi magyarok, ha Romániában egy német politikust választottak elnöknek?” Persze, mi is értékelendőnek tartjuk, hogy egy 88 százalékból ortodox többségű országban ez megtörténhetett. Csak hogy ezt fel tudják használni ellenünk. Ezt mi megpróbáljuk ellensúlyozni, de előbb lássuk, milyen lesz az államfő magatartása a kisebbségi kérdésekben.

Mi lesz ellenzékben az RMDSZ prioritása?

Stratégiát kell kidolgoznunk arra, hogy közelebb kerüljünk a választó-

Borbély László
politikai
alelnök,
RMDSZ

inkhoz. Az erdélyi magyarság 25 éve mellettünk áll, közel 90 százalékuk most is Kelemen Hunorra szavazott, annak ellenére, hogy kritizálták egyes lépéseinket. Ez azért van, mert tudják, hogy képesek vagyunk képviselni az érdekeiket. Tehát nem lesz nagy paradigmaváltás ezen a téren, de ellenzéki pozícióból újra kell értékelnünk a kommunikációkat, nagyobb figyelmet kell szentelnünk a közösségi médiának, jobban kell nyitnunk a választóink felé. Még egyszer mondom: a legfontosabb az, hogy 2016-ban is ott legyünk a parlamentben.

Hogyan viszonyulnak majd a kormányhoz?

Mi ellenzékben is tárgyalunk. Ezen a héten is volt egy rövid tárgyalásunk a miniszterelnökkel. Van lehetőség arra, hogy a költségvetés elfogadása után akár bizalmat is szavazzunk az átalakított kormányának, hiszen ez a kormány a mi kilépésünk miatt is alakul át. Ez függ attól is, hogyan alakul a költségvetés, hiszen nekünk is vannak prioritásaink. Emlékeztetnék arra, hogy az RMDSZ nem párt, hanem egy nemzeti közösséget képvisel, mások a prioritásaink. Ezért mi nem viselkedhetünk úgy, mint a hagyományos értelemben vett ellenzék. Ellenzékben is tárgyalunk a mindenkori hatalommal. Tovább kellene lépnie a román politikumnak is azon, hogy csak akkor lehet velünk érdemben tárgyalni, akár kisebbségi jogokról, ha kormányon vagyunk.

Az ellenzék máris jelezte, szívesen összefogna az RMDSZ-szel a kormány megdöntése érdekében. Ehhez hogy viszonyulnak?

Minket ez nem foglalkoztat. Szerintünk a jövő év első felének arról kell szólnia, hogy megerősítsük a kapcsolatunkat a választóinkkal. Hangsúlyosan kell folytatnunk az autonómiatervezetünk közvitáját is.

dítson, amely óhatatlanul a kormány bukását idézheti elő. Ha pedig az ügyészek nagyon sok, meghatározó politikusra szállnak rá, akkor talán még az előrehozott választásokat sem lehet elkerülni” – tette hozzá.

Mit várhatunk Iohannistól?

Székely István szerint Klaus Iohannis államfő vezetési stílusa jelentősen eltér majd a hivatalban lévő elnöktől. Indoklasként az utóbbi tíz éves mandátumáról azt mondta: Traian Băsescu nem a pártok és a társadalom különböző alrendszerei közötti közvetítést, egyensúlyteremtést látta feladatának, hanem első pillanattól kijelentette, hogy „játékos elnök” lesz. Világosan megfogalmazta már 2004-ben: a következő választásokra saját pártját olyan helyzetbe kívánja hozni, hogy megnyerje a választásokat, és ne kényszerüljön elvtelen kompromisszumokra. „Ilyet államfő Romániában még nem tett: Traian Băsescu voltaképpen pártja elnöke is volt. Politikai döntéseit meghatározó módon saját pártjának választási érdekei vezérelték” – mondta a politológus. Szerinte Traian Băsescu mandátumainak másik fontos jellemzője az intézményközpontú hatalomfelfogás populista irányba való eltolása volt. „Átlépett a pártokon, és közvetlenül az embereket szólította meg. Ez a dél-amerikai elnöki hatalmak sajátossága, de akár az Egyesült Államokban vagy Magyarországon is megfigyelhető” – magyarázta.

Emlékeztetett arra, hogy a Băsescu felfüggesztéséről szóló népszavazás eredménytelen volt ugyan, de megmutatta, hogy a romániaiak óriási többsége elutasítja ezt a típusú politizálást. „Ezért azt mondom, hogy ez az államfői szerepfelfogás bukott Romániában, ami ráadásul Klaus Iohannis alkatától is idegen. A következő elnöknek vélhetően más szerepfelfogása lesz” – állapította meg a politológus. Hozzátette: az államfő azért erős, mert közvetlen politikai felhatalmazást kap, másrészt pedig, fontos közjogi hatáskörök hiánya miatt, annak a függvényében erős vagy gyenge, hogy a pártjában mennyire erős. Így például Traian Băsescunál és Ion Iliescunál egyértelmű volt, hogy akaratuk érvényesült a kormányban is, mert saját párt-

**„Azt a for-
gatókönyvet
sem zárom
ki, hogy
a külföldi
választás
akadályoz-
tatása
ügyében DNA
akár Victor
Ponta ellen
is eljárást
indítson,
amely
óhatatlanul
a kormány
bukását
idézhetsen elő.”
(Székely
István)**

A Ponta-kabinet a túlélésre játszik

jukban meghatározó szerepük volt. Emil Constantinescunál ez nem állt fenn, és Székely úgy véli, Iohannis is inkább ebben a helyzetben lesz. „Iohannis pártonkívüliségének lát-szata – amely jelentős mértékben hozzájárult győzelméhez – azt is jelenti, hogy a szász politikus nem meghatározó személyiség pártjában. Inkább egy előretolt, kirakata-ba tett figura. Ezért azt gondolom, Iohannis államfői szerepe inkább egy Constantinescu típusú, nagy legitimitású, de a romániai sajátosságokból kiindulva gyenge elnöki szerep lesz. Ha komolyan vesszük az alkotmányban rögzített államfői hatásköröket, fel sem merül, hogy erős elnöke lenne Romániának” – mondta Székely István.

Milyen szerep vár Băsescura?

Kérdésünkre a politológus nagy találynak nevezte, hogy milyen politikai szerepe lesz a továbbiakban a tízéves mandátumát befejező Traian Băsescunak. Emlékeztetett arra, hogy vártnál lényegesen gyengébben szerepelt az elnökválasztáson az a párt, amelyet a még hivatalban lévő államfő próbált felfuttatni, és amelynek élére állva szeretett volna visszatérni a politikai porondra. „Elena Udrea államfőjelöltként szerzett négy százaléka feleannyi, mint amennyi méltó visszatérést biztosított volna Băsescu számára” – vélekedett. Székely István az államfő politikai jövőjét befolyásoló tényezőnek nevezte azt is, hogy közjogi hatalmának elvesztése után mellette marad-e az az intézmények sokaságát magába foglaló hálózat, amelyet személyi döntésein keresztül tíz év alatt kiépített, és amely mindeddig hűséges volt hozzá. „Tetszik, nem tetszik, Romániában ez fontos erőforrás. Például nem mindegy, hogy milyen sorrendben fordul a rabo-

mobil a VIP-negyedben” – jegyezte meg a korrupcióellenes ügyészség utóbbi hónapok felpörgetett tevékenységére utalva.

Boda: bajban a büdzsé

Boda József bukaresti elemző biztos abban, hogy Victor Ponta nem tudja majd kitölteni a 2016-ig szóló mandátumát a kormány élén. Az *Erdélyi Riportnak* Boda azt mondta: nem is tenne jót az országnak, ha a kormányfő a helyén marad a következő parlamenti választásokig. Szerinte Pontának nem elsősorban politikai, hanem gazdasági okokból kellene távoznia. „A költségvetés állapota katasztrofális, és ezt a kormányfő idézte elő. Államfőjelöltként több olyan kampányintézkedést hozott, amely jelentősen megerhelte a büdzsét, és nem tudni, hogy a keletkezett hiányt jövőre miből lehet pótolni” – jelentett ki. Boda felidézte, hogy a pedagógusok bíróságokon visszanyert bérhátralékait eredetileg több évre ütemezve folyósította volna az állam, ám Victor Ponta választási megfontolásokból úgy döntött, hogy a tanárok már 2014 végéig, egy összegben kapják meg ezt a pénzt. Hozzátette, a külföldi befektetőket is elriasztja a román gazdaság és üzleti környezet kiszámíthatatlansága. Ennek oka pedig részben az, hogy – bár uniós elvárás – a Ponta-kormány továbbra is adós a több évre szóló költségvetés bemutatásával. „A miniszterelnök most kétségbeesetten próbálja betömni a költségvetési hiányt. Az ígérte, hogy nem lesz adóemelés, ennek ellenére perverz módon növeli jövőre a jövedéki adót egy nem létező, a jelenleginél jóval magasabb euró-árfolyam alkalmazásával” – jegyezte meg.

Csak egy jelzés kell Ponta bukásához Mindezeket figyelembe véve Boda szerint nem lesz nehéz

Victor Ponta megbuktatása. „A kormány most olyan, mint egy süllyedő hajó. Csak egy jelzés kell, és mindenki menekülni kezd a fedélzetről” – fogalmazott, arra utalva, hogy a jelenlegi koalíciót alkotó kisebb pártok bármelyike átállhat az ellenzék oldalára egy új parlamenti többség kialakítása érdekében. Problémának nevezte azonban, hogy a hatalmat átvenni készülő Nemzeti Liberális Pártot (PNL) erodálódott politikusok uralják, a miniszterelnök-jelöltjük, Cătălin Predoiu kivételével. „Ugyanazokat az arcokat látjuk, akik korábban már kormányoztak Romániában, és nem remekeltek. Nem azt mondom, hogy a PNL nem tud alternatívát nyújtani és nincsenek tartalékai. Csak hogy a pártnak előre kellene tolnia végre a fiatal szakembereit, és akár versenyszférából és a civil társadalomból is hívhat segítséget, ha újra kormányra kerül” – mondta az elemző. Megfontolandónak nevezte ugyanakkor Traian Băsescu államfő javaslatát, hogy a mai parlamenti többség alakítson kormányt, ám a jelenlegi miniszterelnök kizárásával.

Boda úgy véli, Ponta a miniszterelnöki széket könnyebben elve szítheti, mint a pártelnöki posztot. Szerinte a PSD tavaszi rendkívüli kongresszusának egyetlen vesztese Ion Iliescu lesz, mert a párt meg

fogja szüntetni a tiszteletbeli elnöki tisztséget, ám a Ponta-Dragnea páros a helyén marad. Ebben az elemző szerint csak a DNA szólhat bele. „Liviu Dragnea ellen korábban már büntető eljárást indított az ügyészség a Traian Băsescu 2012-es felfüggesztésekor történtek miatt. Hasonlóra számíthat Victor Ponta a külföldön élő románok szavazásának idején akadályoztatásáért” – magyarázta. Azt azonban nem tudta megmondani, ki kerülhet helyükbe a párt élére. „A PSD-ből kitagadott Mircea Geoană kívül nem látok senkit, aki át tudná venni a párt irányítását” – tette hozzá.

Băsescunak leáldozott Az elemző nem jósl fényes politikai jövőt Traian Băsescunak a mandátuma letöltése után. „Nem hiszem,

Klaus Iohannis parolája Vasile Blagaival. Kell-e azonnali kormányváltás?

hogy a még hivatalban lévő államfő aktív szerepet fog játszani jövő évtől a politikai életben. Szerintem nem is kellene már tényezőnek lennie” – jelentette ki. Boda úgy látja, Băsescunak nincsenek meg a diplomáciai képességei sem arra, hogy esetleg egy nemzetközi szervezetben (akár a NATO-ban) folytassa pályáját. „Sajnálom, mert bárki, bármit mond róla, Románia neki köszönheti a hangsúlyos euroatlanti irányultságát” – tette hozzá. Boda ugyanakkor nem gondolja úgy, hogy Băsescunak meggyűlne a baja az igazságszolgáltatással a mandátuma lejártá után, mint ahogyan politikai ellenfelei jósolják.

Klaus Iohannisról elmondta: a százsz politikus semmiképpen nem veszi át a jelenlegi államfő vezetői stílusát. „Én elhiszem a megválasztott államfőnek, hogy szakítani akar a Băsescu-örökséggel, és saját útját járja majd. Azt fogja képviselni szerintem, amit a protestantizmus jelentett Európában a történelem során. Az az alkat, aki saját maga ácsolja a kerítését, ha nincs pénze mesteremberre. Őszinte államfő lesz, soha nem fog önmagának ellentmondva nyilatkozni ugyanarról a kérdésről” – jellemezte Iohannist az elemző.

Két esetben távozna önként Victor Ponta

Az utóbbi napokban Victor Ponta kétszer is meglebegtette a lemondását. Előbb arról beszélt, hogy önként távozik a kormány éléről, azzal a feltétellel, ha Klaus Iohannis megválasztott elnök a jelenlegi kormánykoalícióból bíz meg másvalakit kormányalakítással. „Ha létezne ez a garancia a hivatalban lévő Traian Băsescu államelnök vagy a megválasztott államfő részéről, már holnap benyújtanám lemondásomat” – mondta Ponta. Hozzátette: Romániában a nyugati politikai kultúrával ellentétben még az a hagyomány uralkodik, miszerint egy megválasztott államfő csak a saját politikai táborából akar kinevezni miniszterelnök-jelöltet. Leszögezte, hogy a 2012-es parlamenti választás nyomán hatalomra került jelenlegi kormánykoalíciónak folytatnia kell a kormányzást 2016-ig, hiszen még sok a tennivalója a következő két évben. „Addig, amíg létezik a jelenlegi parlamenti többség, a kormányzásra kell összpontosítanunk” – mondta a miniszterelnök, aki továbbra is fenntartja álláspontját, hogy a legutóbbi választások eredményét tiszteletben kell tartania a novemberi elnökválasztásból győztesként kikerült jobbközép ellenzéknek. Utóbb meglebegtette azt is: szintén önként távozik, ha a DNA büntető eljárást indít ellene a külföldi szavazás akadályoztatása miatt. A miniszterelnök ugyanakkor elismerte, hogy a külföldön szavazókörökben történetekért elsősorban a kormányát terheli a felelősség.

„A kormány most olyan, mint egy süllyedő hajó. Csak egy jelzés kell, és mindenki menekülni kezd a fedélzetről” (Boda József)

Traian Băsescu a búcsúra készül. Jövőre vele is ugyanitt?

Mit kínáljanak a könyv terei?

A Bolyai Társaság meghívására adott elő Kolozsváron MONOK ISTVÁN Széchenyi-díjas irodalom- és művelődéstörténész, könyvtáros, bibliográfus, a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának igazgatója **Országok rongya! könyvtár a neved címmel. A huszonegyedik század könyvtárainak sorsát, feladatait, határait részletezte, bebizonyítva, hogy nyitott, rugalmas intézményekre van szükség a jövőben – is. Az eseményről KUSTÁN MAGYARI ATTILA írt beszámolót.**

Felemelő, ugyanakkor összetett érzés, amit érez – kezdte előadását Monok. Ehhez részben hozzájárul, hogy sokan jöttek el az előadására, részben pedig a hely felemelő jellege meghatározza hangulatát, hiszen – mint erről később beszél –, a könyvtár esetében is számít, hogyan alakították ki tereit.

A rózsza neve A nyolcvanas években a Szegedi Egyetem könyvtárának szakszervezeti Mikulása volt, 2010-ben hosszú idő után visszavette ezt a funkciót is a diákság nagy örömére. Mivel ezen az ünnepségen nem tud részt venni otthon, közönségét kérte arra, fogadják mikulási ajándékként előadását.

A könyvtárakról beszélni mindig aktuális, mondta. Mint minden intézmény, örök változásnak van kitéve, de meglátása szerint a könyvtár az, aminek megvannak a jól megfogalmazható, állandó elemei, állandó küldetése, amelyeket persze különbözőképpen lát el.

Előadását Umberto Eco *A rózsza neve* című regényének témájára fűzte. A történet egyik szála arról szól, az egyik könyvtáros meg kívánja akadályozni, hogy egy szövegrészlet továbbhagyományozódjon a következő generáció számára, és mindent elkövet ezért. A regény – és az író maga is, ezt magánbeszélgetésükéből tudta meg – azt gondolja, hogy a könyvtárosnak a rózsza nevét kell leírnia, a rózsával magával pedig nem kell foglalkoznia.

A könyvtáros szervezetek világszövetsége minden évben tart

világkongresszust, amely nem a szakmáról szól elsősorban, hanem inkább konferenciaturizmus, hiszen több ezer ember vesz részt ezeken az eseményeken. A glasgow-i találkozó alkalmából kiadtak egy nyilatkozatot, amely ismételten leszögezte, a könyvtárak nem akarnak állást foglalni a bennük őrzött anyagokról, dolguk, hogy az intézményt fenntartsák – így aztán a pornográf anyagokat ugyanúgy meg kell őrizniük, mint az imádságos könyveket. A technológiai partnerek véleményét sem kell figyelembe venniük: egy pornográf tartalmat másfél évtized múlva már nem tudunk lejátszani a fejlődés következtében, a kérdés tehát marad, hogy mi végre a megőrzése, hogyan érdemes ezeket összegyűjteni és fenntartani?

Digitalizált, globalizált A következőkben a könyvtár kialakulásáról is beszélt. Sokan azt mondják, hogy a fizikai könyv átalakulóban van, mások szerint egyenesen megszűnőben. A tények nem ezt mutatják, hiszen a statisztikák szerint az elmúlt harminc évben nem csökkent a kiadott címek száma, Magyarországon viszont a szakkönyvek száma hat-ezerről kétezerre csökkent két évtized alatt, tehát tartalmilag eltolódás tapasztalható.

Mások azt mondják, könyvtárakra sincs szükség, legalábbis jelen formájukban. Monok elmondta, tudtával az első csak elektronikus tartalmakat őrző könyvtár Malajziában található, és 1998 körül alapították, itt csak szerverekről, online elérhető dokumentumokkal dolgoznak. A második ilyen intézmény egy texasi könyvtár. Az új könyvtárak alapítása tehát létező dolog, magától értetődik az is, hogy a kis szigeteken élő malájoknak, akinek nehéz volna bejárniuk egy intézménybe, digitális könyvtára volt szükségük, de Európában is új alapítási hullámról beszélhetünk. Az új alexandriai könyvtárat nemrég alapították meg – ez az értelmiségi ember bornírtsága Monok szerint, hiszen mint mondta, kevesen járnak oda, viszont így alapítása inkább szimbolikus.

A könyvtárak új alapítására számos példát hozott fel, így például a finnnekét, akiknek valódi globalizált gyűjteményük van, hiszen korábban számos nemzet örökségét halmozták fel. Az alapításnak Monok elmondása szerint számtalan oka lehet: Hunyadi Mátyás, mondta, megértette egy olyan könyvtár létesítésének fontosságát, amely a korhoz viszonyítva globális szintű gyűjteménnyel bír.

Mozi, koncertterem Elmesélte, a szegedi könyvtárpépület milyenségéről 12 éven át harcoltak a könyvtárosok a professzorokkal. A poroszos elképzelés, hogy a katalógusból nézze ki az olvasó, mit akar, aztán kihozzák neki, vetélkedett az angolossal, mely szerint tegyük ki a kínálatot, és lehessen válogatni. A professzorok megszokták, hol vannak az egyetemi könyvtárak gyűjteményei, mégis sikerült átvinni, hogy mindet egy helyre hordják el végül. Az új alapítással sok problémát megoldottak, és az ellentétektől függetlenül mára mindenki örül annak, hogy egy helyen elérhetőek a könyvek, mert kompromisszumokra is készek voltak: van professzor például, akinek külön kinyomtatják és a saját helyére leteszik a cikkeket, amelyek érdeklik, mert ő így szokta meg.

Azok a hallgatók ugyanakkor, akik nem mentek be a könyvtárakba különböző okokból (kicsi volt a terem stb.), ma a nagy könyvtárban találkoznak, olvasnak, randevúznak akár. Monok elmagyarázta: a könyvtárakat eleve úgy kell építeni, hogy közösségi térként is működjenek, hiszen érdekünk, hogy oda járjanak az emberek. Mindez persze lehet a tartalom rovására is, figyelmeztetett.

Az új magyar nemzeti könyvtár tervezése egyébként aktuális, ebben pedig Monok szerint még mozira is szükség volna, koncertteremre akár.

Lukács és 260 év A kritikák szerint a könyvtárakban egyrészt sápadtarcú valakik ülnek, másrészt hiányoznak belőlük a katalógusok.

A könyvtárakat eleve úgy kell építeni, hogy közösségi térként is működjenek, hiszen érdekünk, hogy oda járjanak az emberek

Ez utóbbinak oka, hogy a könyvtárosok a rózsza nevével foglalkoztak, kialakítottak egy olyan világszabványt, amely csábítóvá teszi a könyvtári világot, de túlcizellált lett. A könyvtáros viszont tárgyszavakat is ír, ezzel azonban „túllép a rózsza nevéen”, és vigyáznia kell arra, hogy ne bonyolítsa túl mindezt. Egyébként sem olyan egyszerű a rózsza nevét leírni, folytatta Monok, hiszen komoly felkészültségű munkatársakra van szükség, akik meg tudják alkotni a tárgyszavakat, ez azonban nehéz feladat. Például felhozta a Lukács György-archívumot: hagyatékát ráhagyták az akadémiaira, öt-nyolc akadémikus mindig foglalkozott a munkásságával, de Monok számításai szerint 260 kutatói év telt el 1971 óta, és még mindig nem sikerült el-

Monok István
Kolozsváron
beszélt
a könyvtárak
jelenkori
szerepéről

**Ha súlyozott,
válogatott is
az internetes
tartalom,
vannak
hiányosságai**

készíteni a katalógusát, mert nem csak egyszerűen rögzítették az adatokat, hanem igyekeztek utánajárni a részleteknek, amikkel azonban csak a hagyaték feldolgozása után kellett volna foglalkozni.

Az internet nem teljes Az internet kapcsán azt fejtegette, rossz oldala, hogy azt üzeni: nagy, sőt egyenesen teljes, így a fiatalok azt hiszik, ha valamiről találnak pár ezer találatot, máris mindent megtaláltak. Ez azonban másképp van, hiszen csupán az írott örökség töredéke található meg rajta, és ha súlyozott, válogatott is az internetes tartalom, vannak hiányosságai. Monok szerint hatalmi kérdés, hogy a kulturális örökséget miként jelenítjük meg: ő maga készített tesztet, kiderült szá-

mára így, hogy a reneszánszról és humanizmusról többnyire angol vonatkozású anyagokból készültek fel, holott ez elsősorban olasz vonatkozású téma.

Elmesélte azt is, amikor a Magyar Elektronikus Könyvtárat megalapították, az akkori háromezer könyv mellé kaptak még nyolcszázat Kanadából, amelynek jelentős része sovíniszta anyag volt. Ez problémát okozott: vissza nem utasíthatták, de ez azt jelentette, hogy ezek az anyagok jelentős arányban lesznek jelen a gyűjteményben. Ezért fontos a gyorsaság, hiszen nem mindegy, ki dolgozza fel a különböző anyagokat és milyen szemszögből. Mint összegezte: a rózsza neve nem egyszerű kérdés, a könyvtáros azonban nem foglalkozhat mással.

Se víz, se válasz, se felelős

A püspökfürdői Szent László tó kiszáradt. A hévízi tündérrózsza a kipusztulás szélén áll. A Nagyváradi környéki gyógyfürdők vízellátása veszélyben. Mindeközben a Nagyváradon fűtésre illetve meleg víz előállításra használt termálvíz vizsgálódásaink alapján nagyjából a Körösbe ömlik. **BORSI BALÁZS** és **TASNÁDI-SÁHY PÉTER** a válaszadásra hajlandó érintetteket kereste.

Riportsorozatunk eddigi részeiből talán mindenki számára nyilvánvalóvá vált, hogy Nagyváradon és környékén – finoman szólva – nincs minden rendben a termálvíz felhasználással. Nincs egyértelmű válasz, hogy a jogosultak milyen számítások alapján, és milyen mértékben nyúlnak a készletekhez, rengeteg jel arra mutat, hogy a fenntartható kitermelés feltételei messze nem adóttak, és ezek kialakítására nincs is igazi szándék. Az általunk megszólaltatott szakértők szerint az eddigi baljós jelek (a Szent László tó és különleges ökoszisztémájának pusztulása) még csak a kezdet, a környék idegenforgalmi vonzerejét adó gyógyfürdők könnyen termálvíz nélkül maradhatnak. Felelősöket viszont nehéz találni, az illetékesek úgy küldözgetik egymáshoz az érdeklődő újságírókat, mintha futár lenne, még csak a látszatra sem igazán ügyelnek, hiába a rájuk bízott közvagyonnal kapcsolatban teszünk fel kérdéseket.

A hallgatag hatóság Eddigi írásainkban többször is hivatkoztunk az engedélyezésért elvileg felelős Országos Ásványkincs Hatóságra (ANRM), illetve a termálvizet hasznosító Bihar megyei vállalatokra, de a rendszer működését nem írtuk még le eddig, erre teszünk most egy szerény kísérletet.

Azt fontos tudni, hogy Romániában minden az állam tulajdona, amit a föld rejt. Ha tehát magánterületen aranyat, kőolajat vagy akár termálvizet – de bármi mást is – talál a gazda, ne örüljön elhamarkodottan, mert a kincs nem őt illeti meg. Sőt, akár

még tetemes bírságot is kaphat az, aki magánakcióval kutakodik ásványi kincsek után, mert mifelénk ezt sem lehet büntetlenül, csakis a rettetetes bürokratikus utat végigjárva egy halom engedély és jóváhagyás – az úgynevezett licencek – birtokában.

A licenc megszerzéséhez a már előbb is emlegetett Nemzeti Ásványkincs Hatósággal kell zöldágra vergődni. Ez a szervezet a központi adminisztráció része, a kormány, ezen belül a miniszterelnök közvetlen hatáskörébe tartozik, magát a hatóságot egy államtitkári rangú elnök vezeti. Az intézmény költségvetését és kiadásait a kormányfőtitkárság hagyja jóvá, illetve finanszírozza. A hatóság elsődleges feladata monitorizálni a kőolajszármazék és egyéb ásványkincs készleteket, illetve ők adnak az állami szervekkel szerződéses viszonyba lépő vállalkozásoknak engedélyt kutatásra és kitermelésre, melyet az ellenőrzések során észlelt szabálytalanságok esetén vissza is vonhatnak. Nagyváradi környékén most például leállították az engedélyek kiadását a vízkészletek állapotát felmérő tanulmány elkészültéig, viszont a kiadott engedélyeket nem vizsgálták felül, pedig tudomásunk szerint a nagyobbaknál is jócskán akadhatnak visszaélések. Már az is érdekes kérdés, hogy ha most készül egy tanulmány, akkor a jelenlegi termelés, az engedélyezett mennyiségek meghatározása mi alapján történt?

Ugyancsak az ANRM feladata kellene legyen, hogy a nyilvánosság felé is bizonyítsa, minden a legnagyobb rendben van a közös vagyoni felhasználásával kapcsolatban. A hangsúly a kellene szón van. A sajtó évek óta cikkezik a Váradi környéki termálvíz-felhasználás visszaságáról, az illetékesek mégsem nyilatkoztak, vagy ha megszólalnak, akkor sem mondanak semmi érdemlegeset.

Megkeresésünkre az Nemzeti Ásványkincs Hatóság (ANRM) Bihar megyei kirendeltségének kitermelési engedélyek kiadásáért felelős veze-

tője, Radu Avram Miron elmondta ugyan, hogy Váradszentmárton területére (ehhez az önkormányzathoz tartozik a két üdülőtelep, Félix- és Püspökfürdő is) mindössze nyolc licencet adtak ki a termálvíz kitermelésére, többet nem tudtunk meg tőle. Arra hivatkozva hárította el az ügy részleteit firtató kérdéseinket, hogy csak akkor nyilatkozhat, ha a felettesei jóváhagyják. Azóta sem sikerült interjút készítenünk az igazgatóval, pedig többször is kerestük, de csak azt szajkózta: minden nyilvános adat megtalálható az intézmény honlapján.

Már ha rátalál az ember, ugyanis a hatóság román nevének betűszavára, az ANRM-re rákeresve korántsem a szervezet oldalát dobja ki a legnagyobb internetes kereső, hanem a 2013-ban bejegyzett Monarchia Visszaállításáért Nemzeti Szövetségét (Alianta Natională pentru Restaurarea Monarchiei). Érdekes, hogy ennek a viszonylag fiatal szervezetnek sikerült levédetnie az anrm.ro domaint, az állami hatóság pedig valószínűleg „elaludt”, ezért neki – mint kiderítettük – csak a namr.ro cím jutott.

A siker titka A kizárólag román nyelvű honlapon a sok dokumentum között tényleg megtalálható, hogy az országban – megyékre lebontva – milyen cégek rendelkeznek kitermelési licencekkel, illetve az is, hogy mi az, amit bányászhatnak vagy kutathatnak, de mennyiségekről nem esik szó, illetve a kvótát megalapozó számításokat sem közlik. A fellelt adatok annyit viszont megerősítenek: a nagyváradi székhelyű Transgex Rt. Bihar megyében szinte monopóliumot élvez a termálvíz-kitermelés és kutatás terén, megdöbbentő a főlényke a kisebb, geotermikus energiával foglalkozó cégekkel szemben. Az ANRM adatbázisából megtudtuk, hogy Biharfüred, Tenke, Félixfürdő és Püspökfürdő kivételével az egész megyében a Transgex révén kerül a felszínre a termálvíz, összesen 35 kitermelési engedéllyel rendelkeznek, emellett pedig Bihardiószeg és

Leállították az engedélyek kiadását a vízkészletek állapotát felmérő tanulmány elkészültéig, viszont a kiadott engedélyeket nem vizsgálták felül

Biharszentjános területére kutatási engedélyük van. A Transgex saját honlapja szerint a részvénytársaság egyértelműen Románia legnagyobb termálvízkutató és kitermelő vállalata, a lelőhelyek 60 százalékát ők kezelik. Csak arról nem esik szó, hogy kik állnak a cég mögött, és milyen különös szerencse segítette a vállalatot ehhez a rendkívüli sikerhez. Szándékunkban állt utánajárni, milyen számításokra alapozza a cég a jelenlegi nagyváradi kitermelést, illetve igaz-e, hogy a fűtésre használt termálvizet a Körösbe eresztik, továbbá mi a helyzet a Continental Hotellel kötött szerződésükkel, ám rendszeresen elutasításba ütköztünk. Iacobesco úr, a vállalat igazgatója több egyeztetett időpontot viszszaemondott, alsóbb szinteken pedig mindenki a jól ismert kifogást fújta:

A nemtörődomség és a mohóság következménye, a szinte teljesen kiszáradt tó

A félig látható, félig sejtethető égbekiáltó disznóságokat a megkeresettek még csak cáfolni sem óhajtják

csak vezetői engedéllyel adhatnak interjút.

Hová folyik? A Félix- és Püspökfürdőn licenccel bíró Turism Felix Rt.-nél sem jártunk több sikerrel, pedig rá akartunk kérdezni, igaz-e, hogy másodpercenként 127 liter termálvíz kitermelésére van engedélyük, ők viszont ennek több mint kétszeresét, 300 litert hasznosítanak, merthogy megbízható forrásaink a megyei kormánybiztosi hivatalból ezt állítják. A váradszentmártoni székhelyű nagyvállalat illetékesei nem álltak szóba velünk – ők is a honlapjukra irányítottak, mondván, ott minden fontos adat megtalálható. Ez majdnem igaz is, csak a kitermelésről, a felszínre hozott termálvíz mennyiségéről, és az elhasznált víz útjáról nem írnak ott sem semmit.

Magyarán, mondhatni hiába futkosunk körbe-körbe, a félig látható, félig sejtethető égbekiáltó disznóságokat a megkeresettek még csak cáfolni sem óhajtják. A tények viszont tények: a Szent László tó kiszáradt, a hévízi tündérrózsza majdnem kipusztult, jelezve, hogy valami nincs rendjén. Tehát valakik évek óta nem végzik tisztességesen a munkájukat, visszaélnék a rájuk bízott állami vagyonnal, de még csak késztetést sem éreznek, hogy magyarázkodjanak miatta, nem szorulnak rá, ami demokráciában igencsak érdekes. Többéves nemtörődöm rablógazdálkodás eredményeként pusztulhat a környezet, inoghat több település gazdaságának alapja, nincsenek felelősök, nincsenek következmények. Úgy látszik, igaz a jó román mondás: a puliszka nem robban.

Rózsák forradalma: hogy ne vetéljen el a társadalom

A szülészeti-nőgyógyászati jogokért indult mozgalom Erdélyben is

„Ha egy nő nem sipítozik, normálisan viselkedik, normális ellátásban lesz része” – ez a nyilatkozat egy, az anyák jogait képviselő marosvásárhelyi civil szervezet munkatársától származik, aki azzal kapcsolatban foglalt állást néhány hete: hogyan viszonyuljunk a szülészeti erőszak fogalmához Romániában. Vélekedése, miszerint a nők viselkedése határozza meg a nőgyógyászati ellátás jellegét, minőségét, nem egyedi, de lényegileg vitatható. PARÁSZKA BORÓKA írása.

A „szülészeti, nőgyógyászati erőszak” olyan jogi kategória, amely több országban már törvényerőre emelkedett, amely alapvető emberi jogokat véd – például a méltósághoz való jogot – s amely nem csak a kórházi ellátás működését érinti, de azt is, hogyan viszonyul a (női) testhez a társadalom, mennyire biztosított az egyéni, személyes integritás, intimitás, milyen esélyegyenlőséggel indulhat az emberi élet, hogyan működik a reprodukciós folyamat. Párfogalma a méltó, kegyes halál fogalmának – ez utóbbi már, a hospice mozgalom révén – magyar nyelvterületen is ismert, és széles körben támogatott. Az előbbi nem ismert, és ha fel is bukkan a hazai sajtóban, gyakorta elutasító, negatív módon értelmezi a megszólalók jelentős része. Egyrészt azért, mert a betegjogokhoz hasonlóan számtalan félreértés, nem értés kötődik hozzá, nagymértékű az információhiány. Másrészt azért, mert általában a nőjogi kezdeményezések megítélése negatív, ezek túlzó, részrehajló, a valóságtól elrugaszkodó felvetésekként bukkannak fel a hazai, nyilvános vitákban. Harmadrészt azért, mert éles szemléletbeli és érdekellentét áll fent a hagyományos, intézményes nőgyógyászati-szülészeti ellátás, és az intézményes kereteket átértelmező reformjavasla-

tok között. Az előbbi támogatói felelőtlenséggel, az anya és a magzat életét kockáztató eljárások gyakorlásával, a higiéniai szabályok mellőzésével vádolják az utóbbiakat. Az utóbbiak általában arra figyelmeztetnek: a kialakult nőgyógyászati-szülészeti infrastruktúra egyre kevésbé a közegészségügy és egyre inkább az üzleti szféra része, amelyben a magánkórházakban megállapított díjakat, illetve a közkórházakban hallgatólagosan kialakított csúszópénzt fizető nők és az őket ellátó orvosok állnak üzleti viszonyban egymással.

Nyilvánosan elmondani

Az, aki ezt a struktúrát megkérdőjelezi, a kereslet-kínálat rendjét kérdőjelezi meg, veszélyezteti. Pedig van harmadik út – állítják a nőgyógyászati- és szülészeti jogok képviselői, van mód arra, hogy ezeknek az alapjogoknak az ismerete általánossá váljon, az érdekképviselő megerősödjék, és a szakorvosi ellátás a piaci érdekektől függetlenül mindenki számára elérhető és méltányos legyen. Erre tesz kísérletet az a világméretű civil mozgalom, amely az idén Erdélyben is elindult, és amelyet az aktivisták a Rózsák forradalmaként tettek ismertté. Évente legalább egyszer megmozdulásokat is szerveznek. 2011 óta ezek a demonstrációk kötődnek *A nők elleni erőszak megszüntetésének világnapjához*. November 25-én állnak a nyilvánosság elé azok a nők, akik szülészeti- nőgyógyászati erőszak áldozatai voltak, tudomásuk van ilyen cselekményekről vagy szolidarizálnak azokkal, akik érintettek. Hasonlóan az AIDS, a mellrák elleni küzdelemhez, és más közegészségügyi mozgalmakhoz ennek a kezdeményezésnek is van saját jelképe: a csatlakozók rózsaszínű rózsával emlékeztetnek meg az általuk megélt szülészeti erőszakra. Van ahol az áldozatok visszatérnek a jogsértés helyszínére, hogy nyilvánosan

elmondják, jelét adják annak, milyen sérülést, traumát éltek át egy-egy adott kórházban, szülészeten. Idén több példa volt arra, hogy szüléstörténetének írott, publikus formáját a csatlakozó egy szál rózsza kíséretében hagyta hátra ott, ahol sérelmet szenvedett el. Facebook-oldalak is várják a megszólalni vágyókat, valódi panaszfalak ezek az online felületek. Azok pedig, akik különböző megfontolásból nem vállalkoznak a nyilvánosságra (mert a továbbiakban is igényt tartanak a nőgyógyászati ellátásra, ezt azonban csak ugyanabban az intézményben, ugyanazoktól várhatják, akik már követtek el jogsértést korábban) névtelenül is publikálhatják panaszait a Rózsák forradalma Facebook-profilján, online felületein. A tiltakozások mellett ezen a napon vannak a felvilágosító, jogokat népszerűsítő akciók is. Az aktivisták úgy vélik: az ellátásban résztvevő orvosok, asszisztensek, szülést kísérő dúlák számára éppúgy fontos a tájékoztatás, a szemléletváltás, mint ahogyan tudatosítaniuk kell a nőknek is saját igényeiket, lehetőségeiket, jogaikat. Érzékeny, de határozott párbeszédre van szükség, amely számtalan előítéletet, tabut kell oldjon a siker érdekében. A mozgalomban való részvétel azt is feltételezi, hogy a nők vállalják legbensőbb félelmeiket, gátlásaikat, és kiállnak azok védelméért. A választott szimbólum is ezt jelképezi: a törekény rózsát tüskék védik, ezt az aktivizmust az önvédelem hajtja és működteti. A kezdeményezés Nagy-Britanniából indult, Jesusa Ricoy-Olariaga nőjogi aktivista elképzeléseinek megfelelően, aki azért választotta a világszintű megmozdulás napjával november 25-ét, hogy ezzel is jelezze: a szülészeti bántalmazás túlmutat a közegészségügyi ellátás keretein, és ez a visszaélés a nők elleni szexuális erőszak egyik formája. Az, aki bántalmazó: nem

Van mód arra, hogy az alapjogoknak az ismerete általánossá váljon, az érdekképviselő megerősödjék, és a szakorvosi ellátás a piaci érdekektől függetlenül mindenki számára elérhető és méltányos legyen

A nemzetközi mozgalom egyik reklámgrafikája

nő cselekvőképes, a szülést természetes folyamatként éli meg, amely az egészséges élettani működés részeként zajlik. A visszaélések másik formálja, hogy a szüléssel, nőgyógyászati kezelésekkal járó valóban anomáliás jelenségeket nem diagnosztizálják, tüneteit alábecsülik, és nem is kezelik: ilyenek a beavatkozások során átélt traumák, és az ezek révén kialakult pszichés krízisek, a szülés utáni depresszió.

Hiányos adatok Mindezeknek az anomáliáknak a kezelése sikeres lehet, állítják a mozgalom támogatói, ha a szülészeti-nőgyógyászati erőszak fogalma törvényerőre emelkedik, mód nyílik az ellenőrzésre, számonkérésre, kárpótlásra. Erre immár van számos példa: az erőszak ilyen formáit 2007-ben Venezuela írta le elsőként jogszabályban. Az elmúlt években 17 ország csatlakozott a mozgalomhoz, idén először Magyarországon és Romániában egyszerre indult az aktivizmus: a Roses Revolution magyar oldalát Boros Kinga és Katharina Kellig működtetik. Az ezeken az oldalakon megjelenő adatok, illetve az egészségügyi minisztériumok, szakhatóságok – hiányos – adatközlése alapján megállapítható: a kezdeményezéshez most csatlakozó országokban, Romániában és Magyarországon éppúgy beszélhetünk szülészeti, illetve nőgyógyászati erőszakról, mint a világ más tájain. A teljes felmérést nehezíti, hogy mivel a sérelmezett beavatkozások jelentős részét nem tekintik jogsértésnek, ezért kielégítő adatgyűjtés sincs. Ami tudható, az az, hogy Magyarországon az elsőszülő nők 90 százaléka esik át gátmetszésen, pedig az Egészségügyi Világszervezet (WHO) ajánlása az esetek 5-10, de semmiképpen sem több, mint 20 százalékát tartja indokoltnak, és szakmai körökben egyre elterjedtebb az a nézet, hogy a rutinszerűen történő gátmetszés a női nemi szerv megcsönkítése. Romániában ez az arány megközelítő, vagy ennél is magasabb. A helyzet Magyarországon azért lehet egy árnnyalattal jobb, mert ott a gátvédelem immár évtizedes hagyományra tekint vissza. A nőgyógyászati orvos- és asszisztensképzés része a gátvédelmi

pusztán mulasztást követ el foglalkozása gyakorlása közben, hanem erőszakot tesz. Arra vonatkozóan, hogy milyen jellegű ez az erőszak, nagyon sokrétű meghatározás érvényes. Szülészeti-nőgyógyászati erőszaknak minősül a szóbeli bántalmazás, megalázás hasonlóan az indokolatlan, a beteg hozzájárulását nélkülöző beavatkozásokig, mint amilyen a női nemi szerv megcsönkítése (nem köztudott, de ennek minősül a rutinszerűen, alaposabb ok nélkül végzett gátmetszés is). A szülészeti erőszak besorolása alá tartozik minden olyan megnyilvánulás, amely az ellátásban résztvevőt dehumanizálja, megfosztja a nőket az önrendelkezés, a testük

feletti szabad döntés jogától. A hazai kórházakban gyakori például a szülészeti osztályokon a szegregáció (az ellátottakat etnikai hovatartozásuk, szociális helyzetük alapján helyezik el a kórtermekben, elkülönítik, nyílt vagy kódolt megbélyegzés áldozatává teszik). Gyakori, hogy betegjogaikról, az ellátás választható alternatíváinak lehetőségéről nem világosítják fel őket, mint ahogyan a kezelések-beavatkozások során alkalmazott gyógyszerekről sem kapnak kielégítő információt. Általános, hogy a szülést, a reprodukció folyamatát betegséggént kezelik, az ellátás rendjét is így határozzák meg, holott a szülő, illetve gyermekágyas

A kezdeményezéshez most csatlakozó országokban, Romániában és Magyarországon éppúgy beszélhetünk szülészeti, illetve nőgyógyászati erőszakról, mint a világ más tájain

program, és a „nő” illetve „csecsemő-barát” intézményekben ezeket az eljárásokat alkalmazzák is. A császármetszések száma 30 százalék körüli Magyarországon, ez is egy nagyon gyakori arány, hiszen a WHO ajánlása 15%. Románia ezen a statisztikán is túltesz: országszerte 80 százalék magánkórházakban, az európai ranglistát tekintve a harmadik helyen áll az ország. A császármetszés elterjedtségének az egyik oka szintén az információhiány: a nőgyógyászok számára az a módszer a szülészeti komplikációk elkerülésének egyik biztos módja, a szülő nők pedig úgy gondolják, így kényelmesebb a számukra a szülés, gyermekük számára pedig előnyösebb az eljárás, hiszen megspórolják számukra a születés kínjait. Arról, hogy milyen, a szülő nőre, és a magzatra nézve is káros rizikófaktorok állnak fenn a császármetszések esetén nem esik szó a szülésfelkészítőkön (már amennyiben vannak szülésfelkészítők – Romániában ez a gyakorlat is elenyésző). A császármetszések hosszú távon jelentkező szövődményeiről szintén nem világosítják fel az anyákat.

A Rózsák forradalmának képviselői arra hívják fel a figyelmet: „nincsenek statisztikáink a szülés közbeni egyéb beavatkozások gyakoriságáról: a szülés gyorsítása érdekében végzett manuális méhszájtágításról, méhösszehúzódot okozó drog adagolásáról, hasbakönyöklésről stb., és főleg nincsenek statisztikák a verbális erőszakról, manipulációról, autoriter bánásmódról.” Gyakori – állítják az aktivisták – hogy a születő gyermek épségére való hivatkozással érzelmileg zsarolják az anyát a szülés levezetésben résztvevők, olyan beavatkozások elfogadására bírják így rá, amelyek nem feltétlenül volnának szükségesek, és amelyek testileg-lelkileg fájdalmasak.

Út a konszenzusig A jogvédelem, a hiányzó jogi kategóriák miatt is nehézkes, és akadályokba ütközik azért is, mert a sérelmezett eljárásokat az orvosi protokoll védi. Erről széleskörű társadalmi párbeszédet csak az orvosi érdekvédelmi szervezetek bevonásával, az egészségügyi minisztérium, és intézetek valamint

A kérdés ebben az ügyben is az: mit tekintünk normának, és mit kezdünk azzal, aki eltér a normától, élettani, személyes, helyzeti okokból nem tud megfelelni azoknak?

A Rózsák Forradalmának szimbóluma. Minden nő egy rózsza

az orvos-, nőgyógyász, és dúlaképző intézetek bevonásával lehet kialakítani. A remények szerint az immár Romániában is működő mozgalom ehhez segít hozzá. Addig, amíg ez létrejön, és valóban konszenzus születik, amíg a teljes társadalom megérti és elfogadja, hogy a szülészeti-nőgyógyászati jogok mindenkinek az alapjogait védi, nem csak a szülő nőét, addig az áldozatok felvilágosítása, védelme lehet elsőrendű feladat. Ma még az is kérdés, hol és hogyan lehet beszélni az elszenvedett sérelmekről. A nő, aki üvölt fájdalomában a szülészeten, még az anyavédő szervezetek képviselői szerint is, lám a marosvásárhelyi nyilatkozatot, eltér a „normalitástól”. A kérdés, ebben az ügyben is az: mit tekintünk normának, és mit kezdünk azzal, aki eltér a normától, élettani, személyes, helyzeti okokból nem tud megfelelni azoknak? Ma még problémát jelent egy átlagos, komplikációktól mentes szülés lezajlása, ideális körülmények között is. Még ilyen optimális körülmények között is lehet gátmetszés, császármetszés, elhangozhatnak olyan szavak, megjegyzések, amelyek lényegében befolyásolják majd a nő későbbi önképét, önmegbecsülését, az anya-gyermek viszonyát. De mi történik akkor, ha a körülmények nem ideálisak – hiszen ilyen a hazai szülészeti zöme? Ha speciális esettel találják szembe magukat az orvosok: mert az anya szociálisan, társadalmilag kiszolgáltatott, családi erőszak áldozata, alultáplált, ellátatlan egészségügyi problémákkal küzdő? Ma a „norma” a szülészeti, nőgyógyászati ellátásban, ha a fentieket vesszük figyelembe az „abnormális”. Az átlag szerint élő nők zömének esélye sincs ideális, megfelelő körülmények között világra hozni a gyermekét. Terhét, traumáit nemzedékek viszik tovább, alapozzák meg az „abnormális” társadalom továbbélését. Kivéve, ha sikerül, a Rózsák Forradalma, és az ahhoz hasonló mozgalmak révén kilépni a közegészségügy ördögi köréből. Az első lépés ehhez az, hogy hangot kapnak a problémák. Erdélyben, november végén-december elején elindult a mozgalom, megnyíltak a panaszfalak. Érdemes olvasni, szemlélődni a feldolgozandókkal.

Lírai csoportterápia

A látható hiány címmel jelent meg a kolozsvári Lőnhárt Melinda első verskötete a Várad folyóirat gondozásában. A mű rendhagyó bemutatójára a Playback Társulat vállalkozott.

Két héttel korábban a könyv hagyományos bemutatása már megtörtént annak rendje és módja szerint a Könyvmaratonon, a szerző, valamint a szerkesztő Demény Péter jelenlétében, beszélgetéssel, szellemes méltatással, felolvasással, dedikálással.

Ezúttal a nagyváradi Proenerg cég bemutatótermében – ahol nem példa nélküli a kulturális esemény – gyülekeznek az érdeklődők, úgy kéttucatnyian. Velük szemben négy szék, egy fogason mindenféle színes kendő, oldalt furcsa hangszerek, illetve egy lány, gitárral. Kezdenek, bejön a négy előadó is, a furcsa hangszerek megszólaltatója, a költőnő, valamint a történeteket másfél órán át kézben tartó játékmester, Donáth Attila.

Elindul a beszélgetés, verseket is hallunk, dalokat is, ezt követően mozdulatsorokkal illusztrálják az előadók az elhangzottakat. Donáth

bevonja a közönséget is, vallomásra készíti a szerzőt, aki láthatóan alkalmas erre a szerepre. Kulcsszavak hangzanak el, s a társulat tagjai újabb és újabb, pár másodperces mozdulatsorokból összerakott

A verssorokból mozdulatsorok lettek

mikrojelenetekkel reagálnak az elhangzottakra. Látszik, ez ennek a műfajnak a lényege. Igazából nem is a könyvet ismerjük meg, inkább magát a szerzőt, valamint néhány verse világát. Látható, a publikum tagjai többségének ismerősek ezek a helyzetek, mondhatni rutinosan reagálnak a játékmester kéréseire, például amikor négy szemközt kell megbeszélni egy-egy szituációt, történetmeséléssel reagálni az elhangzottakra. Ugyanígy látszik, hogy a két szatmári és két váradai playback művészből álló előadói csapat tagjai is félmozdulatokból értik egymást. Mintha az egészet már elpróbálták volna, pedig többnyire improvizáció, amit látunk,

Az egésznek olyan a hangulata, akár valamiféle művészi csoportterápián vennénk részt, az anonim irodalomfüggők szeánszán, van egyfajta szertartás jellege is, mindez színházi milióban, akár egy manapság oly divatos workshopon járnánk. Mindenképpen egyedi az élmény, akárcsak maguk a megismert, eljátszott, gesztusokba ültetett költemények.

Olyan a hangulata, mintha valamiféle művészi csoportterápián vennénk részt

Lőnhárt Melinda mellett a játékmester, Donáth Attila

A SZERZŐ FELVÉTELEI

SZÜCS LÁSZLÓ

Cigányok adventje Velencén

A Kolozsvári úton található a nagyváradi-velencei roma baptista gyülekezet temploma és multifunkcionális egyházi központja. SZILÁGYI ALADÁR a fotográfáló Tasnádi-Sáhy Péter kíséretében látogatta meg advent első vasárnapján az életerős közösséget.

Tíz évvel ezelőtt elkezdett etnosportyáim első színhelye a váradi-velencei cigányság élettere volt. Többek között elidőzttem a lebuldózerezett, nyomorúságos Cinka Panna fertályból a Voltaire utca negyedosztályú tömbházaiba telepített lakók körében. Mostani riportutamra készülődve, akarva-akaratlan felidéztem az akkor tapasztaltakat: „Az egymás után sorjázó blokképületek külső falait mint ha bőséges szennylével öntötte volna le egy óriás, sok helyütt az ablakok is kitörve, pokróccal, lepedővel pótolták a hiányzó ablakszemeket stb. stb.” Elhatároztam: most nem mártózom meg újra a mélyszegénység vigasztalan világában, hanem azt a közülük kiemelkedett közösséget keresem fel, amelyik a Hit által vezérelve elindult a Fény felé. Egyik, akkori riportalanyom üdítően tiszta lakásában figyeltem fel arra, hogy a falakat Jézus életéből ihletődött szönyegek díszítik, előkerült néhány csoportos

fénykép is, melyeken cigány aszszonyok és férfiak hófehér ruhában részesülnek a felnőtt keresztség, a bemeztetés szentségében. „Sokan járnak a gyülekezetbe – magyarázta Kornél –, többen megtértünk, együtt imádkozunk, énekelünk, dicsérik az Urat. A feleségemmel eljárunk cigánymisszióba, hirdetjük Isten ígét, az evangéliumot, és imádkozunk az egész világért.”

Nos, ezt a baptista közösséget kerestem fel most advent első vasárnapján.

A részvétel öröme Mire – némi késelelemmel – megérkezünk, már egy ének utolsó zengezetei áradnak felénk. Hirtelen csend lesz, egy férfi fohászát hallani. „Kajcza testvér már várja magukat – suttogja a bejáratnál üldögélő fiatalember –, kérem, várják meg az ima végét.” Odabent a félig megtelt teremben éppen imaóra van, a mindenkor vasárnapi alkalmak első aktusa. Restellkedésünk csillapodóban, hiszen utánunk is egyre-másra szállingóznak befelé a hívek. Két szolgálattevő „előimádkozó” áhitatát követően, előbb a férfiak, majd a nők csatlakoznak hozzájuk, egy-egy rövid fohász erejéig. Ki fenhargon, ki halkan fordul az Éghez, ki a Megváltó eljövételére várva az adventtel kapcsolatos érzé-

seit, gondolatait foglalja rögtönzött üzenetbe, ki pedig a saját, a hozzátartozói bűneit, bajait, nyomorúságát viszi az Úr és a gyülekezet elé. „Milyen jó, hogy a Te eljöveteled közel van. Bocsásd meg, hogy én nem tudom elszenvadni a hozzátartozóimat – halljuk a keresetlen szavakat. – Adj nekem erőt, kitartást, türelmet, hogy bármikor, bárhol vagyok, imádkozzam a gyülekezet minden egyes tagjáért, adj Uram szeretetet, egységet, békességet, hogy el tudjuk viselni egymást a Te szeretetteddel.” Egyik-másik fohászokodó asszony – akár férfi is – képtelen uralkodni az érzelmén, meg-megcsuklik a hangja, a többiek bólogatva, vagy egy-egy „ámen” közbevetésével bátorítják, erősítik a könyörgőket. Egyetlen férfi románul emeli a szavát az Úrhoz – mint később megtudom: a környéken lakik, befogadást talált a magyar-roma baptisták közösségébe. Az imaóra végén felsorolják, hogy egy-egy távolmaradt gyülekezeti tag milyen betegségben szenved, név szerint fohászokodnak a felépülésükért. Valaki fennszóval közli, hogy bizonyos „Imre testvér” kimaradt a felsorolásból, s a szolgálattevő gyorsan pótolja azt. Szemlátomást a participációnak, a részvételnek ezek a neoprotestáns felekezeteknél – a baptistáknál régóta – honos formái igen fontos szerepet töltenek be a közösségi érzület, a közösségépítés fokozásában.

Frissítő közös ének A mai kifejezéssel élve: „interaktív” gyakorlat a gyülekezeti alkalom második részében, a bibliaórán mutatkozik meg a maga teljességében. Szinte minden férfi és nő Bibliát szorongat a kezében, amikor a szolgálatos testvér közli az aktuális ígérést, ki-ki felnyitja a Szentírást, majd a szolgálattevőket és egymást váltogatva olvasnak egy-egy igeverset. Az én református fülemnek ismerős szövegek hangzanak el, hiszen a Károli Gáspár féle, patinás fordítást használják... A felolvasás befejeztével az üzenet magyarázata, értelmezése következik, abban is sokan részt vesz-

Az egyházi központ nagyterme 2008-ra készült el

Szólónak induló énekszava hamarosan kórusba vált, az egész gyülekezet hozsánnára fakad.

Az első szeretet elmúltával A mintegy három fertályórányi prédikáció, lehet, hogy nem tartja tiszteletben a hagyományos értelemben vett „homíliák”, bibilamagyarázatok szabályait, hiszen Kajcza János igehirdetése – bár olyan fogalmakat is használ, mint az eredendő bűn, a szabad akarat – nem röpköd a népe képességeit meghaladó magaslatokban. A közvetlenség, a gyakori, akár személyes megszólítás eszközeit használva ragadja meg hallgatósága figyelmét. Egy-egy, hol itt, hol ott felhangzó „ámen” jelzi a befogadás, a megértés aktusát. Egyébként még prédikációja előtt bejelenti az újságírók jelenlétét. Nem titkolja, hogy mielőtt beleegyezett volna riporterségem részvételébe az istentiszteleten, egyházi előljáróinál tudakozódott személyem felől. Későbbi beszélgetésünk során kiderül: nem alaptalan a sajtóval szembeni távolságtartása, ugyanis attól tartanak, hogy a kollégák „rosszat” írnak róluk. Egyébként későbbi, szűkebb körű beszélgetésünk során nyíltan közli: irántam való bizalmatlanságát nem oldotta az, hogy... megérezte ruhámon „a bagószagot”. Talán az sem véletlen, hogy miután óva inti híveit a „hamis próféták” tanaitól, nem sokkal odébb az újságíró-motívum ismét a felszínre bukkan...

Miután felvázolja az advent jelentőségét, főleg Krisztus második eljövetelére összpontosít, arra ösztönzi hallgatóságát, hogy a nap bármely órájában legyenek készen a Megváltó fogadására, mert lehet, hogy az már az ő életükben elkövetkezik. Pásztori elégedetlenségét nem rejt véka alá, közli, hogy az „első szeretet” hullámainak elvonultával csökkent a gyülekezet ereje, vannak, akik elmaradoznak, vannak, akik visszaestek a megtérésük előtti bűnös életvitelükbe, veszekednek, erőszakoskodnak, italoznak, cigarettáznak, paráználkodnak, akár lopnak is. Utólag közli velem, hogy a „visszaesőket” előbb az úrvacsorától tiltják el, végső esetben pedig kiközösítik. Azt is elmondja, hogy az emberek egyre inkább érdeklődnek a világ

nek, a maguk keresetlen, egyszerű szavaival közlik a mondanivalójukat. Figyelem az arcokat, mindenki elmélyülten tanulmányozza az elhangzott idézetet, van, aki aláhúzza a számára fontos sorokat, van, aki jegyzetel.

A közvetlenség élményét, hangulatát a hétköznapi elemek bevonása is fokozza: „Ha mértékletes vagyok, van időm imádkozásra, bibliaolvasásra tudok szánni időt, ha munkában is vagyok, akkor is el tudok csendesedni – hangzik az egyik szolgálattevő szájából. – Mértékletes lenni, megelégedni azzal, ami van. Ha kevés a fizetésem, áldott legyen az Úr a kevésért, ha egy kenyér van, nincsen kettő, áldott legyen az Úr azért is, ha csak paszulyleves volt megfőzve, és nem töltött káposzta, áldott legyen az Úr azért is.”

Az immár két órája tartó ünnepi alkalom nem tűnik fárasztónak számukra, gyakori közös éneklés frissíti a lelkeket. A modern, ízléses templomterem felszerelése is korszerű: a minden igényt kielégítő világítás,

hangosítás mellett, a két oldalfalon nagyfelületű képernyőkön követhető az énekek szövege.

Immár advent első vasánapijának harmadik órájában járunk, amikor elkövetkezik a tulajdonképpeni ünnepi istentisztelet ideje. Megnyílik az oldalbejárat, és mintegy negyven gyermek és fiatal vonul be fegyelmezetten a terembe. Ők még nem tagjai a gyülekezetnek, hiszen a baptista felekezet a felnőttkeresztséget gyakorolja. Az előző két órában az ifjú nemzedék vasárnapi iskolai foglalatosságokon vett részt a templomkomplexum többi helyiségeiben. Bejövetelükkel szinte teljesen megtelik a kétszázötven férőhelyes templomhajó. Az apróságok a szülei mellé telepednek, a nagyobbak pedig a számukra fentartott ülőhelyeket foglalják el. Kajcza János lekipásztor igehirdetését átszövő énekek alatt a két kántor, a fiatalabb zongorista és az idősebb hegedűs szolgálatához egy csengő hangú leányka – mint később megtudom: a lelkész unokája – is csatlakozik.

Kajcza János
igehirdetése

A partícipációnak, a részvételnek a neo-protestáns felekezeteinél – a baptistáknál régóta – honos formái fontos szerepet töltenek be a közösségi érzület, a közösségépítés fokozásában

▷ vége iránt, hogy mi lesz, mi történik akkor, az „antikrisztus veszedelme” is foglalkoztatja őket. „Nagyon sok esetben kell vigyáznunk, hogy mit mondunk – hangzik a lekipásztori intelem. – Nehogy tévtanítók legyenek, hogy hamis apostoloknak nevezzenek minket, mert nem a teljes igazságot mondjuk el. Bátorítom a gyülekezetet, ne szégyelljük, ha nem tudjuk, kérdezzük meg azt, aki többre vitte, Zolit, Csabát, a pásztorot. De biztos vagyok benne, hogy Csaba se, a pásztor se, senki nem tudja teljesen ezeknek az igeverseknek az igazságát. Csak olyasmiről beszéljünk, amit a lélek már kijelentett nekünk.”

Historia domus Várad-Velencére készültömben megnéztem a gyülekezet honlapját, onnan és az istentiszteletet követő beszélgetésünkből kirajzolódik számomra a közösség története.

A cigánymisszió az 1980-as években indult, akkor kezdtek bap-

A közvetlenség, a gyakori, akár személyes megszólítás eszközeit használva ragadja meg hallgatóságát

Ének és zene színesíti az együttlétet

tisták járni a cigányság körébe. A Kolozsvári úti közösség a Nagyvárad-központi 1-es számú magyar baptista gyülekezet leányegyháza. „Megyesi testvér, a magyar gyülekezet lelkipásztora foglalkozott velünk. Egyszerűen tanított minket, hogy megértsük a Biblia igazságait. Nagyon megszerettük őt, mert láttuk, hogy ő is szeret minket. 1985. május 26-án, pünkösd vasárnapján megtörtént a bemerítkezésünk – emlékezik Kajcza János –. Teltek, múltak a napok és testvéreink, rokonaink, szomszédaink többen jöttek az imaházba. Isten kegyelme által megsaporodtunk. Az első saját összejövetelünk 1986. január 30-án volt. Harmincéves születésnapomra összehívtam testvéreimet, rokonaimat, szomszédaimat és a testvéreket a gyülekezetből, hogy hirdessék az evangéliumot. Attól kezdve minden héten egyszer tartottunk összejövetelt. A nagy gyülekezetben már egy-két padosorban foglaltunk helyet,

majd három padosorban is. Szaporodtunk a megtértek által. Voltak olyan visszhangok, hogy a cigányok megtöltik az imaházat. Nagy feszültség támadt a szívemben és a többi cigányok szívében is. Nagy öröm volt számunkra, amikor Megyesi testvér egy alkalommal az egész gyülekezet előtt kijelentette: nincs két mennyország, külön a cigányoknak és külön a magyaroknak. Megbizonyosodtunk arról, hogy nem az emberek, hanem az Úristen hozhatja el a cigányság szabadítását. A mi népünk közül egyre többen megtértek, testvéreink, azoknak gyerekei, szomszédaink, ismerőseink. Áron Károly testvér az udvarán egy kis hajlékot készített, ahol kedd esténként összegyűltünk. Vasárnap a délelőtti és a délutáni istentiszteletekre a nagy gyülekezetbe jártunk. Mivel létszámunk évről-évre gyarapodott, felmerült a kérdés, hogy külön cigány gyülekezetet alakítsunk.”

1991. december 22-én volt a megnyitója a Nagyváradi Roma gyülekezetnek, a Măcieşului 37. szám alatt megvásárolt házban, majd 15 éven át tartottak rendszeres istentiszteleti alkalmakat ezen a helyen. 2003-ban rakták le a jelenlegi egyházi központ fundamentumát. 2006-ra elkészült a melléképület, ebben tartották az istentiszteleti alkalmakat, jelenleg ezekben a helyiségekben óvoda működik, vasárnapi iskola, és a lelkeszlakás is ott kapott helyet. Maga a főépület, a templom, a körökben „gyülekezet”-ként emlegetett nagyterem 2008 áprilisára készült el, az anyaegyházközösség és számos külföldi közösség támogatásával.

A gyülekezetnek jelenleg 214 felnőtt keresztségben részesült tagja van. Beszélgető partnereim nem rendelkeznek pontos népesedési, népmozgalmi adatokkal, hiszen nyilvántartásaikban csupán a bekerített szerepelnek. Ami a legutóbbi, 2011-es népszámlálás eredményeit illeti, azok használhatatlanok, hiszen a hivatalos állami összeírás szerint Nagyváradon mindössze 773-an vallották magukat romának, az előző

2002-es adat se megbízható, a maga 2449 cigányával. Kajczák szerint csupán a Voltaire utcai blokkokban s a közelükben épült szociális tömbházban több mint 1500 ember lakik, a városszerte szétszórtan élők számát pedig lehetetlen felbecsülni.

Szigorú rosta Ami a gyülekezet épülése szempontjából releváns, az a bekerített felnőttnek a száma. Kajcza János lelkipásztorsága elején, 2007-ben tizennégyen merítkeztek be, akkor – mivel a templom és a keresztlő medence még nem volt kész – a hat fehérbe öltözött férfi és a nyolc fehérbe öltözött nő kötésig a Sebes-Körös vizébe merülve részesült a felnőttkeresztség szentségében. A továbbiakban már a templomi medencét használták. A terem főhomlokzatára festve egy, a távolba húzódó folyó látható, a medence közvetlenül előtte van, ha megtöltik vízzel, úgy tűnik, mintha egybeolvadna a folyó vizével. Érdemben 14 éves kortól felfelé kezdenek foglalkozni a tagjelöltekkel, többhavi tanítás után döntenek el a gyülekezet előjárói, hogy a jelölt megérdemli-e

A közvetlenség
élménye

●
„Nagy öröm volt számunkra, amikor Megyesi testvér egy alkalommal az egész gyülekezet előtt kijelentette: nincs két mennyország, külön a cigányoknak és külön a magyaroknak” (Kajcza János)

a bizalmat, valóban őszintén megtért-e, és csak azt követően részesülhetnek a keresztségben. Több éven keresztül évente két alkalommal, januárban és augusztusban tartottak bekerítettet. A csúcspont a 2009-es esztendő volt, akkor januárban nyolcan, augusztusban hatvanegyen lettek megkeresztelve. A lelkipásztor elmondása szerint akkor „példátlan megtérési láz” lett úrrá a nagyváradi cigányokon: „Több mint háromszázan jelentkeztek, még a fehér öltözetüket is mind megvarratták, de mi szigorúan és következetesen mérlegettük a megtérésük őszinteségét, a rostákon csak minden ötödik jelentkező ment át.”

Megvan a reménysége annak, hogy minden megtorpanás ellenére, a Kolozsári úti közösségnek van jövője. Jellemző, hogy közöttük alig van munkanélküli, s az előjáróság tekintetében is jól állnak, hiszen a lelkipásztor bármikor, bármiben számíthat a laikus szolgálattevők segítségére. Ráadásul veje, a teológiai tanulmányokat is folytatott villamosmérnök, Incze Zoltán személyében a pásztori utánpótlás is biztosított...

Sokféle testek meséi

Negyedik kiadásához érkezett a kolozsvári Interferenciák Nemzetközi Színházi találkozó, amely idén a test történeteiről hivatott beszélni. Az eseménysorozatról, szűkre szabott élményei alapján, TASNÁDI-SÁHY PÉTER írt óvatos beszámolót.

Eredetileg nem terveztem, hogy írjak bármit is az Interferenciákról, hisz tudtam, nem tudom végigülni a fesztivált, akkor pedig milyen alapon. Magánemberként, a nagyváradi Szigligeti Színház különítményéhez csapódva utaztam el – először csak – az első napra, *A nép ellenségét* nézni a Schaubühne am Lehniner Platz előadásában. Aztán úgy alakult, december 2-án és 3-án visszatérhettem még három produkció erejéig. Széreny portfolió a majd kéthetes fesztivál felhozatalához képest, mégis kísértésbe estem, hogy valamiképpen összegezzem az élményeket.

Előljáróban érdemes megemlíteni, hogy a negyedik Interferenciák fesztivál választott témája *a test történetei*. Hogy miért? Tompa Gábor fesztiváligazgató három nyelven előadott köszöntője szerint többek között azért, mert minket, emberi lényeket erősen foglalkoztat saját testünk, ez az állandó albértlet, mely sokféle működésével folyton emlékeztet időbeliségünkre, mulandóságunkra. Ennél színházi szempontból már csak az lehet fontosabb, hogy testünk a jelenlét elsődleges eszköze. A színházat az teszi azzá, ami, hogy mind a színész (ma már elválaszthatatlan a performertől), mind a közönség fizikai valójában jelen van egy adott térben, és ez a jelenlét mindkét oldalról egyre inkább cselekvés értékű, ergo felelősséggel jár.

A hús-vér társadalom A nyitóelőadás az utolsó gondolatra, a felelősségre fektet különös hangsúlyt, aztán persze kiderül, van egyéb turpisság is. A kapitalizmus kritikáiról elhíresült Thomas Ostermeier – a *Nóra* után újabb Ibsen darabhoz nyúlva – *A nép ellenségének* sajátos olvasatát állította színpadra a berlini Schaubühne-vel.

Jelenet *A nép ellensége* előadásból. A társadalom hús-vér valója

A színházat az teszi azzá, ami, hogy mind a színész, mind a közönség fizikai valójában jelen van egy adott térben, és ez a jelenlét mindkét oldalról egyre inkább cselekvés értékű, ergo felelősséggel jár

Az alaphelyzet elsőre egyszerű: Dr. Thomas Stockmann fűrdőorvos felfedezi, hogy a víz, mely a városka gazdaságát fenntartó gyógymedencét táplálja, erősen szennyezett. Tiszta lelkiismerettel úgy határoz, felfedezését nyilvánosságra hozza. Egy ideális világban a történet ellaposodna, hisz azt kéne az ásitó közönségnek szemlélnie, miként válik (az eredetihez képest tipikusan Y-generációs, radikális értelmiségivé átrajzolt) Stockmann doktor nemzeti hőssé. Viszont nem élünk ideális világban, Stockmanntól, a kezdeti lelkesedés ellenére, az őt kezdetben támogató sajtó és közvélemény is elfordul, a polgármester (Stockmann bátyja) manipulációinak következtében. Vagy nem csak. És ez az előadás hatalmas érdeme: képes bemutatni, hogy a közösség egyes szereplőinek – szétszálazhatatlan – motivációi, döntései miként vezetnek irracionális működéshez, megkérdőjelezhetetlen igazságok elsikkadásához. Több hangot hallottam előadás után, akik szerint *A nép ellensége* mesze nem lenne annyira nagy szám, ha nem egy világhírű rendező jegyzi. Kezdetben hajlok rá, hogy bizonyos mértékben igazat adjak nekik, hisz minden alkalmazott fogásával egyenként találkoztam már, de néhány nap gondolkodás után rájövök, hol ért el Ostermeier hatalmas áttörést. Az egyén testét feloldva képes egy annál nagyobb entitás, a társa-

dalom hús-vér valóját megmutatni. A történet szereplői – bár jól formáltak – nem bonyolultabbak, mint egy vese vagy egy szív, minden pillanatban egyértelműen azonosíthatóak a szándékaik. Az a fajta irracionalitás, kibogozhatatlanság, ami az embert emberré teszi, magasabb szinten, a közösségben ölt testet. Ostermeier előadása ahhoz a felismeréshez vezet érzékletesen, hogy nincsenek egyéni megoldások, egyéni hősök, minden olyan megoldás, amit egy ember tud kínálni, csak végzetes lehet, a rendszer minden elemének jól kell működnie ahhoz, hogy elkerülhessük a tragédiát.

Új lakó tíz év múltán Mikor egy héttel később visszatérek Kolozsvárra, sajnálkozó hangok fogadnak: lemaradtam 30-án a brit Cheek by Jowl társulat Declan Donnellan rendezte *Übü király*-áról, most már mindegy, akár el is áshatom magam. Nem teszem, helyette este beülök a színpadon kialakított stúdióba megnézni Tompa Gábornak a bukaresti Nottara Színházban rendezett *Új lakó*-ját. Az előadás egyik legkézenfekvőbb érdekessége, hogy „remake”, Tompa 2004-es, a newcastle-i Northern Stage-en bemutatott előadásának – a fellelhető fotók alapján mérműkileg pontos – másolata, még az új lakót is ugyanaz a Francisco Alfonzín spanyol színész adja, aki tíz éve. Mondom, ez csak érdekesség, talán azért

hozom elő, mert nehezen térek át az előadással kapcsolatos gondolataim ismertetésére. A magyarországi színházkultúrán nevelkedett emberként messze nincs annyira a véremben az abszurd, mint egy olyan nézőnek, aki a román színház emlőjén (is) gyarapodott. Szeretem, tán értem is, de megmaradt számomra kuriózumnak, nem nehéz lenyűgözni, mint ahogy *Az új lakónak* is sikerült. Nem tudom megítélni, hogy a rendező tudott-e annyit tíz évvel ezelőtt, amivel ma is az abszurdot folyton gyűrő román színházi élet előtt járhat, ergo releváns-e az előadás ma, mondjuk Bukarestben. Annyit érzékelek csupán, hogy az abszurd szorzótábláját, a hétköznapi elemek irreálissá fokozását kisujjból tudja, és mivel viszonylag ritkán jutok ilyen csemegéhez, az sem érdekel, mindezt önmagához vagy másokhoz képest mennyire újszerűen teszi. Főleg, hogy ez a fokozás könnyed, költői és elegáns. A színpad az előadás második felére folyton változó festménnyé alakul, mely nagyon is kedvemre való kontemplációra készítet. A hegedűtokból előkerülő akasztókötel, melynek kicsinyített másából (szöghöz rögzítve) körző lesz, ami aztán órát rajzol, ami mindig öt órát mutat, igazi életmetafora: a művészet origója a nagy és visszavonhatatlan halál misztikuma, melynek minden pillanatban záporozó másai, a kishalál meg születik az időt. Az új lakó viszont olyan ember (talán művész), aki szokásaival, tárgyaival, (művészetének elemeivel?) szerelnivaló Don Quijoteként kitartóan ötórás teázst tart. Ő nem változik, nem mozdul, csak a tárgyak (életeseemények)

sokasodnak, felismerhetetlen zúrvarrá mutálva a kezdeti, kínos gondolat megszerkesztett rendet. Lehetne ars poetica is, melyet lehet isteníteni, fanyalogni rá, viszont – ha belefut az ember – nehezen megkerülhető.

Árnyoldalak Báránnyal A következő nappal messze nincs szerencsém. A mexikói Lux Boreal Danza Contemporánea *Lamb* (Bárány) című előadásáról annyit legalább nyugodt szívvel állíthatok, rengeteg munka van benne. Azt hiszem, a valóságot nagyjából fedi, amit az ismertető ígér: az előadás a halál, halhatatlanság és a hit kérdéseit vizsgálja egy katolikus szentmise laza keretei között (nem szó szerinti idézet). Nehéz megmondanom, hogy sok számomra kedves motívum ellenére miért nem tudtam igazán kapcsolódni, a cselekvés erejével felelősen részt venni benne. Talán azért, mert a többszörösen megjelenített Krisztus test mellett tőlem távolabb álló mártíromságot is érzékelek: az alkotók fölösleges áldozatát. Rengeteg a gondolat, feltárt összefüggés, viszont a találásmód egyszerűségében is zavaróan teátrális.

A következő produkció viszont bizonyítja, az alkotó emberben inkább buzogjon túl a felelősségvállalási kedv, mint sötét úrként kongjon a hiánya. Pippo Delbono és Alexander Bălănescu *Amore Carne* című előadásával kapcsolatban utóbbit csak annyiban érinti a vád, hogy részt vesz a produkcióban, egyébként szokás szerint kiváló. A zenére többek között Pasolini, Rimbaud, Whitman és Eliot verseket recitáló, vonító Delbonoról viszont felelőssé-

Pippo Delbono és Alexander Bălănescu az *Amore con carne* című produkcióban. Önmegvalósítás.

gem teljes tudatában állítom, felelőtlen. Az előadás után védelmezői azt mondják, ilyen egy szabad művész, megvalósítja önmagát, benne minden maradéktalanul megtörténik, mással nem törődik. Nem állítom, hogy ez a magatartásforma művésziileg nem lehet érvényes – már ha ez a helyzet, és nem vagyunk egyszerűen megvezetve – akkor, ha nem fizetek a jegyért, és nem a sor közepén kell ülnöm. Ha a művész megáll a főtér közepén és azt mondja, ez vagyok én, ha tetszik, kapcsolódj hozzám, ha nem, Isten áldjon, nem lehet inkorrektsséggel vádolni. Viszont amikor ajánlatot tesz, hogy létezzünk együtt egy színházi térben, ahol szerződés szerint ő a legfőbb cselekvő, én pedig azt elfogadom (megveszem a jegyet, belépek a térbe hozomra), kutyá kötelessége gondoskodnia rólam (félreértés ne essék, nem szórakoztatásról beszélek), vagy biztosítania kell valamiféle menekülési útvonalat. Nincs joga sarokba szorítani és megerőszkolni a saját narcisztikus egójával. Mint ahogy nekem sincs másokra erőltetni a véleményem, így felháborodásom kérik kellő távolságtartással kezelni, és az előadással kapcsolatban más véleményeket is felkutatni.

Sajnos az Interferenciákon tett kirándulásom véletlen szabta kis köre ennyivel véget is ér, így mérleget természetesen nem vonhatok, bár akkor sem biztos, hogy megtenném, ha éreznék hozzá kellő jogalapot: kevesebb ítélettel és több felelősséggel bizonyára mindenki számára kedvesebbé formálhatnánk közös testünk történetét.

Pillanatkép a Bárányból. Sok munka, zavaró teatralitás

Egy klasszikus a kegyetlen konyhában

Magyar nyelvű ősbemutató a debreceni nemzeti Heiner-Müller előadása, a színház számára ültette át magyarra Forgách András, de nem elősorban ez az oka annak, hogy magyarországi bemutatóról ír az Erdélyi Riport, hanem az, hogy a produkció alkotói közül jópáran hazaiak. Ráadásul a Titus anatómiája, Róma bukása, amely a Shakespeare – kommentár alcímet viseli roppant izgalmas előadás, mind formájában, mind tartalmában. SIMON JUDIT írása.

Zuhog az eső az úton Debrecen felé, szemből a kocsik lámpái vakítják a vezetőt, aki nő, így nem káromkodik hangosan, csak néha megállapítja, rajtunk kívül senki nem lenne olyan eszes, hogy ilyen időben útnak induljon előadást nézni. Kiderül, még egy autónyi ember kelt útra, hogy a Modern harmadik emeletén megnézze Szabó K. István Heiner Müller előadását. Dühös vagyok, hogy gyalog kell felmenni, azt mondja a kapus, az ügyelő külön megkérte, ne engedje használni a felvonót. Na ja, ez a kortárs színház, érezze át a néző az élet nehézségeit, mit mondjak, a térdeim szó szerint megérezték.

Amikor belépünk, kedves hölgyek figyelmeztetnek, nézzünk a lábunk elé, nézek is, meg nem is, a félhomályban egy kocsit jelképező asztalon piros ruhás nő fekszik, haja kibontva, csuklyás hajtó – szintén pirosban – „viszi” valahová. Érdekes ez a kép, meg sem botlom, szerencsésen bejutok a konyhába. A *Titus anatómiája* ugyanis egy konyhában játszódik, két oldalt ülünk mi, nézők, mintha hatalmas ablakokon át lenénk, mi történik odabent. Az előttem levő pulton katonás sorban kések, bárdok, egyéb vágó eszközök, fém poharak. Középen hatalmas asztal – az előadás folyamán kiderül, hogy rendkívül funkcionális – ráerősítve egy hűsadaráló, tőlem jobbra hinta – okosan kitalált jelkép –, néha színpaddá alakítják a fények. A

FOTÓK: MÁTÉ ANDRÁS

rideg térben van még egy kisebb asztal, rajta kínzóeszközökre hasonlító konyhai eszközök, vezeték, szekrény. Jól felszerelt konyha, de kicsit kopottas minden, hát hogyan lenne, ócska szőlők, mindenkor hatalomvágy, bosszú miatt pusztulnak el benne az emberek.

Elidegenített kegyetlenség

Heiner Müller a 20. század egyik jelentős és vitatott szerzője, legalább annyi vérben, mocsokban hempergeti meg szereplőit, mint elődje és egyben drámáinak főforrása, William Shakespeare. Nem is titkolja, hogy gyakorlatilag „csupán” átír, beleír a klasszikus tragédiába, mintegy „hozzáigazítja” a történelemhez, saját társadalmához, korához. Elég véres volt a múlt század, elég zavaros a

kor, melyben a *Titus anatómiáját* írta, akkor borultak a háború utáni konszenzusok, elkezdődtek a hatalmi átrendeződések, megkérdőjeleződtek a társadalmi- és az értékrendek. Shakespeare *Titus Andronicus* című tragédiája gyakorlatilag egy rémdráma. Van benne minden, ami megfelel annak, amit napjainkban horroroknak neveznek. Kegyetlen gyilkosságok, erőszak, vérbosszú, kannibalizmus, pogány rítusok. A maga korában az angol drámaíró egyik legsikeresebb műve volt, a közönség imádta. A szakirodalomból tudjuk, hogy Shakespeare azért írt történelmi alakokról, hogy korának hatalmasairól szólhasson. Müller azért folytatódt Shakespeare-hez, mert az angol szerzőn kívül talán senki nem tudta olyan költőien indokolni a megin-

A hős elveszti hősiességét a küzdelemben a hatalomért, a hatalmas az emberiségét dobja sutba

Debreceni Csokonai Nemzeti Színház

Heiner Müller: Titus anatómiája, Róma bukása Shakespeare-kommentár

Fordította: Forgách András

Rendező: Szabó K. István

Zene: Ovidiu Iloc

Díszlet és jelmez: Florina Bellinda Vasilatos és Ianis Vasilatos

Koreográfia: Gemza Péter

dokolthatatlant. A történet szála nem változik, de beépít egy narrátort, aki mintegy kommentálja a hataloméh-ség, és bosszú okozta iszonyatokat. Más szóval elidegenít. Kívülről nézi, nézeti a történetet. Néha összekacsint velünk. Odatartja azt a bizonyos tükröt. Müller nem finomkodik: a hatalomszerzés öncélú, érzelemmentes, nincs tekintettel senkire.

Szabó K. István a két szerzőhöz méltó kegyetlen előadást állított színpadra Debrecenben.

Az agresszió szimfóniája A rendező továbbgondolja Müllert, napjaink politikai, társadalmi helyzetéről szól, amikor borulnak értékrendek, dúlnak a hatalmi harcok, felbukkannak, és süllyesztőbe kerülnek jelentős vagy jelentéktelen figurák. A előtérben megismert piros ruhás legyőzöttek váltják a hatalomban a győzteseket, hogy aztán ők is legyőzettek legyenek. Onnan jönnek, ahonnan mi nézők, az előtérből. Legyőzöttek volnánk?

Az előadás attól is izgalmas, hogy a rendező két ország politikai, társadalmi helyzetét ismeri, nagyobb a rálátásra a korra, melyben élünk. Szögezzük le: Szabó K. előadása grammnyi derűlátást sem engedélyez. Nincsenek pozitív szereplők, de ördögi, vitathatatlan gonoszság sincs. A konyhában mozgók közül mindenki emberi, de senki sem boldog. Önzők és kegyetlenek ugyan, de szenvedői is mások és önnön kegyetlenségüknek. Az agresszió szül agressziót, s a történelmi pillanat, melyben élünk, korántsem nevezhető békésnek. Még a kabaré kuplék is agresszívok, amint a filmek, az

Nagy bravúrja, hogy a véres kegyetlenségek nem a gyomorra, hanem az idegekre hatnak

elektronikus játékok is azok. Minden a győzelemről szól, és úgy a legkönnyebb győzni, hogy az ellenfelet megsemmisítjük virtuálisan vagy a hamis retorika, a hazugság fegyverével. Müller és Szabó K. konyhájában fizikailag szúrják, vágják, darabolják egymást. A külvilágban a szegénység, a kilátástalanság, a rágalom pusztít, ha nem fizikailag, de mindenképpen életeket követel. A megerőszkolt lány a bűnös, a bosszú a szerelem álarcát ölti, testvér fordul testvér ellen a hataloméért. A hős elveszti hősiességét a küzdelemben a hataloméért, a hatalmas az emberségét dobja sutba.

S mindeközben a szereplők figyelmeztetnek: amit látni tetszik, az színház, de hogy vágjuk le a kezüket, kellenek azok, hogy tapsolhassak nekünk. A színésznek vagy a hatalomnak? Persze, sosem kell elfelejteni, hogy csak szórakoztatni akarnak, játék ez az egész, igaz, vérre megy. A halottak nem is halnak meg, felveszik a fehér köpenyt, szakácsok ők, akik főznek, például embert, hogy feltálalhassák, mint a bosszú kellékét.

Szabó K. előadásában a történeten túli történet az érdekes, ahogy elénk tárja a politikai és társadalmi jelenségek boszorkánykonyháját,

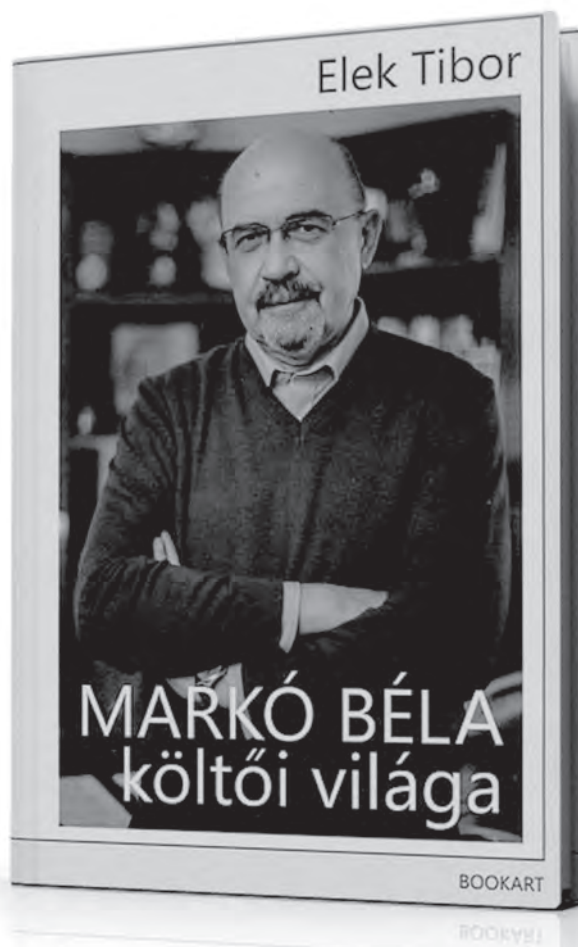
ahogy patikamérleg pontossággal adagolja az információt arról, ahogy és amiben élünk. Egyébként az egész előadás nagyon pontos és kidolgozott, a rendező minden apró részletre figyel, egyetlen szál sem marad elvarratlan. Nagy bravúrja, hogy a véres kegyetlenségek nem a gyomorra, hanem az idegekre hatnak. Idegborzoló a klasszikus és modern hangokból komponált zene, a hangeffektusok, a fények. Mintha az agresszió, a kegyetlenség, az emberség megszűnésének szimfóniája komponálnódna.

Az előadás stílusában maradván, mindenki azzal főz, amije van, a rendező is azokkal a színészekkel dolgozik, akik rendelkezésre állnak: aki nem foglalt az anyaszínházban, akiket lehet meghívni és így tovább. Bonyolult konyha a színház (is). Szabó K. előadásában kevés színész tudta átélni a látszatnál sokkal összetettebb figurákat. Játékukban sokkal inkább domináltak a külsőségek, hiányoztak a belülről fakadó indulatok, érzelmek. A jól begyakorolt, pontos játék, a szövegmondás inkább interpretálás, mint alakítás. A szereplők közül éppen a belülről építkezéssel, az őszinte játékkal tűnt ki Tenki Dalma, Herman Ferenc, Szotyori József, valamint a narrátor szerepében Jámor József.

Nem hagyja magát

Nyolc év alatt négyen írtak róla könyvet, az életmű napról-napra gazdagszik, de az olvasó már a monográfiáját is kézbe veheti. Markó Béla iránt „fokozott a kereslet”, újságírók, szerkesztők, irodalomtörténészek kutatják, kérdezik, elemzik. Ágoston Hugó, Kelemen Attila Ármin, Kőrössi P. József után most Elek Tibor jelentkezett Markó Béláról szóló kötettel – irodalomszociológiai kaland az, amit a Bookart kiadó kínál. Nem feltétlenül csak azért, amit az életműről, a vizsgált szerzőről megtudunk – habár Elek Tibor alapos, körültekintő irodalomtörténész, aprólékos munkával sok fontos információt összeszed, rendszerez. Az életműről az eddig megjelent kötetek alapján is kevesebbet tudhatott meg az olvasó, mint amit a szövegek, irodalmi alkotások, politikai programok, közéleti megszólalások tudni engednek. Ami láthatóvá vált ezen könyvek nyomán, az inkább az, hogy miért lehet érdekes egy, a politikai-kulturális térben olyan szerepet (mondjuk ki: hatalmi pozíciót) betöltő ember, mint Markó Béla, ezt a teret bizonyos szemszögből vizsgáló, bizonyos műveltség-tájékozottsággal, személyes és szakmai preferenciákkal rendelkező emberek számára. Elek Tibor kötete ebben a sorban annyiban rendhagyó, hogy irodalomtörténészként ő megy a legközelebb az irodalmi művekhez, és valóban kísérletet tesz egy irodalomtörténeti összefoglalóra. Ennek előfeltevéseit a kötet előszavában rögzíti, és ebből a módszertani alapvetésből a szövegek javára sem enged. „Az irodalom autonómiája – avagy hogyan olvassunk Markó Bélát” – ezzel indít a kötet, a cím nem kérdés, hanem kijelentés. Azoknak az olvasóknak, akik szeretik a megengedő, plurális olvasatokat, akik kényesek a befogadás szabadságára, és éppen ezért a felszólítás helyett legalább egy nyitottságot lehetővé tevő kérdőjelet látnának a cím végén, azt javasoljuk, tartsanak ki, érdemes tovább olvasni ezt a szorgalmas irodalomtörténeti tárlatvezetést. A módszertani alapvetés ugyan épp-

A legtöbb információt a két utolsó kép tartalmazza: a Szétszakad című szonett agyonjavított kézírata, és az Áhítat című szonett rendezett, egyetlen húzott sort tartalmazó képe

oly rigorózus, mint a cím, Elek Tibor bejelenti, és tartja magát ahhoz, hogy „lehetséges az életet és a művet különválasztani”. Az élet alatt pedig jobbra a politikát, a mű alatt pedig az irodalmat, költészetet, esszéket. „Szabadítsuk ki az irodalmat a politika fogságából, lássuk, milyen Markó Béla irodalma, ha mégsem, csak azért sem olvassuk másképpen” – ezzel a felszólítással zárul a kötet, és ehhez tér újra és újra vissza minden fejezet, amelyek az életmű kronológiai áttekintését nyújtják. (Lehetni lehet, de érdemes-e? – ez a kérdés zizeg a könyvismertető szerzőjében, most itt nem válaszol rá.) Elek Tibor alapvetése a kötet sorsát dönti el. Nem csak azért, mert egy közéleti szerepet vállaló ember közéleti munkásságát, akarva, de sokkal inkább akaratlan becsüli le. (A politika – ezt Kelet-Közép-Európában és világszerte, a 21. század elején, nehéz megértetni, elfogadtatni: művészet, egyenrangú kreáció, kollektíven meg-

határozott kreátorokkal és egyéni befogadókkal. Igaz, a szabadságfoka sokkal kisebb, mint azoknak a műalkotásoknak az esetében, amelyeknek az alkotói sokkal kevésbé kötődnek bármilyen közös formához, akik alanyi jogon művészek). A legnagyobb kihívása ennek a kötetnek (is), hogy módszertanilag nem tisztázza: az irodalom, és az irodalom használata, beszüremkedése a közéletbe, a politikába, valamint a politika beszüremkedése a művészetbe hogyan vizsgálható? Hogyan érnek egybe a szimbolikus, diszkurzív, narratívus formák? Vagy hogyan kerülnek szembe egymással? Mi a retorikák, formai alakzatok dinamikája? Markó Béla esetében, aki ezt a kettős merítkezést, a művészeti és politikai alkotás ellentmondásosságait, kizárólagosságait, kompromisszumait vállalta (sokszor önmaga kárára – veszteségeit, alkuit dokumentálta, reflektált azokra, megalkotta ennek is az irodalmát): mindez különösen fontos, izgalmas kérdés. Bevégezetlen irodalomtörténeti, irodalomszociológiai munka. Elek Tibor áttekintése minden alaposága ellenére nem jut el a radikális, alapvető kérdésekig. Vagy – Markó Béla életműve nem hagyja magát. A Bookart reprezentatív formában publikálta ezt a monográfiát – amelyhez rendhagyó módon fényképes életút-összefoglalás is társul. Mosolygó portrék, családi képek, protokoll dokumentumok Fejtő Ferentől II. János Pál pápáig. A legtöbb információt azonban a két utolsó kép tartalmazza: a Szétszakad című szonett agyonjavított kézírata, és az Áhítat című szonett rendezett, egyetlen húzott sort tartalmazó képe. Öngyötörő, előretörő, megtorpanó szövegek. Egyetlen érvényes kérdés marad utánuk: hogyan olvastat bennünket, olvasókat Markó Béla? Az egyetlen érvényes válasz pedig az olvasóé. Próbálja ki magát.

ELEK TIBOR: *Markó Béla költői világa*, Bookart Kiadó, Csíkszereda, 2014.

PARÁSZKA BORÓKA

Kolozsvári Állami Magyar Színház

December 14-én, vasárnap este 8 órakor
nagyszínpad

Georges Feydeau:

Vidéki jegyesek

Rendező: Alexandru Dabija

12+

December 16-án, kedd este 8 órakor
stúdióterem

Alekszandr Ivanovics Vvegyenszkij:

Ivanovék karácsonya

Rendező: Urbán András

18+

www.biletmaster.ro

70. ÉVAD
2014-2015

2014. DECEMBER

Tompá Miklós Társulat

www.nemzetisinhaz.ro

MINISTERUL CULTURII
TEATRUL NAȚIONAL ÎN GRUPO
Compania Tompa Miklós
KULTURÁLIS MINISZTERIUM
Marosvásárhelyi Nemzeti Színház
Tompá Miklós Társulat

KEDVES KÖZÖNSÉGÜNKNEK ÁLDOTT KARÁCSONYT ÉS BÉKÉS, BOLDOG ÚJ ESZTENDŐT KÍVÁNUNK!

02. KEDD 19:30 óra	Székely Csaba: BÁNYAVAKSÁG rendező: Sebestyén Ába dráma Kisterem Szabadbérlet
03. SZERDA 19:00 óra	Beaumarchais: FIGARO rendező: Keresztes Attila vígjáték Nagyterem Szabadbérlet
04. CSÜTÖRTÖK 19:00 óra	Molnár Ferenc: A PÁL UTCAI FIÚK rendező: Vidovszky György ifjúsági előadás Nagyterem Dely Ferenc bérlet
06. SZOMBAT 19:00 óra	DOUBLE BIND írta és rendezte: Kincses Réka és Alina Nelega kortárs színmű Underground terem
07. VASÁRNAP 19:00 óra	DOUBLE BIND írta és rendezte: Kincses Réka és Alina Nelega kortárs színmű Underground terem
08. HÉTFŐ 19:30 óra	Albert Camus: CALIGULA rendező: Tufan Imamutdinov dráma Kisterem Molter Károly diákbérlet
09. KEDD 19:30 óra	Radu Afrim: AZ ÖRDÖG PRÓBÁJA színmű Kisterem Szabadbérlet
17. SZERDA 17:00 óra	William Shakespeare: SZEGET SZEGGEL rendező: Tadeusz Bradecki színmű Nagyterem Kántorné bérlet
18. CSÜTÖRTÖK 17:00 óra	SHOES írta és rendezte: Scott Johnston román, magyar és angol nyelvű ifjúsági előadás Underground terem
18. CSÜTÖRTÖK 21:00 óra	William Shakespeare: SZEGET SZEGGEL rendező: Tadeusz Bradecki színmű Nagyterem Harag György egyetemista bérlet
19. PÉNTEK 19:00 óra	Shaw-Lerner-Loewe: MY FAIR LADY! rendező: Harsányi Zsolt musical Nagyterem Szabadbérlet
20. SZOMBAT 19:00 óra	DOUBLE BIND írta és rendezte: Kincses Réka és Alina Nelega kortárs színmű Underground terem
21. VASÁRNAP 17:00 óra	Molter Károly: TANK rendező: Gáspárik Attila felolvasószínház Kisterem
26. PÉNTEK 16:00 óra	Székely Csaba: BÁNYAVIRÁG rendező: Sebestyén Ába dráma Kisterem Szabadbérlet
26. PÉNTEK 19:30 óra	Székely Csaba: BÁNYAVIRÁG rendező: Sebestyén Ába dráma Kisterem Szabadbérlet
27. SZOMBAT 19:30 óra	Székely Csaba: BÁNYAVAKSÁG rendező: Sebestyén Ába dráma Kisterem Szabadbérlet
28. VASÁRNAP 19:30 óra	Medgyessy Éva: REKVIEM EGY HÁZÉRT rendező: Kovács Levente kamaradráma Kisterem Szabadbérlet
29. HÉTFŐ 19:30 óra	Székely Csaba: BÁNYAVIRÁG rendező: Sebestyén Ába dráma Kisterem Szabadbérlet
31. SZERDA 19:00 óra	Szirmai Albert: MÁGNÁS MISKA rendező: Harsányi Zsolt operett Nagyterem Bernády György mecénás és Kemény János bemutató bérlet
2015 JANUÁR	02. PÉNTEK 19:00 óra Szabadbérlet 03. SZOMBAT 19:00 óra Dely Ferenc bérlet 04. VASÁRNAP 11:00 óra Szabadbérlet 04. VASÁRNAP 17:00 óra Kántorné bérlet Szirmai Albert: MÁGNÁS MISKA rendező: Harsányi Zsolt operett Nagyterem

ONLINE JEGY- ÉS BÉRLETVÁSÁRLÁS: a www.biletmaster.ro honlapon. Jegyeket és bérleteket a Kultúrpalota jegyirodájában (hétfőtől péntekig 12:00-tól 17:30-ig, tel. 0372 758 230) lehet váltani, valamint előadás előtt egy órával a színház jegypénztáránál. A színház a műsorváltoztatás jogát fenntartja! www.nemzetisinhaz.ro • www.facebook.com/tompamiklos

